

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA PSYCHOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

NĚMCI NA UKRAJINĚ.
Důvody odchodu a setrvávání Němců na Ukrajině

Ekaterina Levchenko

© 2012 ČZU v Praze

**CZECH UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES
FACULTY OF ECONOMICS AND MANAGEMENT
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY**

BACHELOR WORK

**GERMANS IN UKRAINE.
Reasons for leaving and remaining in Ukraine**

Ekaterina Levchenko

© 2012 CULS in Prague

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci «Němci na Ukrajině. Důvody odchodu a setrvávání Němců na Ukrajině» jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 03. 2012

Poděkování:

Rada bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D.
za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky.

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá podrobní analýzou etnické skupiny Němců na Ukrajině, historií její vzniku a vývoje v této zemi. Hlavním cílem této práce je analyzovat příčiny vědomého odmítnutí možnosti emigrace do Německa většinou etnických Němců na Ukrajině a také zkoumání problematiky integrace etnických Němců v Německu.

V první části literární rešerše podrobně vysvětlují základní pojmy, používané v práci, poskytují obecnou informaci o migraci etnických Němců do Německa za posledních 20 let. Dále jsou prozkoumané příčiny vzniku současné problémy integrace etnických Němců, historie jejich života na Ukrajině.

Praktická část práce je založena na vlastním výzkumu autora a je věnována celkové analýze přínosu etnických Němců jak do kulturního života státu, tak i do celkového rozvoje Ukrajiny (na příkladu Kyjeva a Krymu) a rozboru důležitých otázek, jako například současná sebeorganizace a spolková činnost etnických Němců.

Poslední kapitola této práce je věnována důvodům opouštění Ukrajiny etnickými Němci, kteří mají formální možnost návratu do své historické vlasti a bydlení v EU.

Summary

This bachelor work deals with the detailed analysis of an ethnic group of Germans in the Ukraine, the history of its appearance and development in this country.

The main purpose of this work is analysis of the causes, why the majority of Germans of the Ukraine refuses to emigrate to their native land and studying the problem of integration of ethnic Germans in Germany.

In the first part of the work literature review defines the basic terms, the main facts about migration of ethnic Germans to Germany during the last 20 years. Then the causes of up-to-date problems of integration of ethnic Germans and history of their life in the Ukraine have been analyzed.

The practical part of the work is based on the research of the author and deals with common analysis of contribution of Germans to cultural life of the Ukraine and to its general development (on the example of Kiev and The Crimea) and studying the important issues such as social activities of ethnic Germans and the problem of self-organization in the Ukraine.

The last part of work is dedicated to the causes of abandonment of the Ukraine by ethnic Germans that have an official opportunity to emigrate to their native land and to live within the European Union.

Klíčová slova:

Etnické menšiny, Němci, Ukrajina, integrace, emigrace, spolková činnost

Keywords:

Ethnic group, Germans, Ukraine, integration, emigration, social activity

1. Úvod.....	4
2. Cíle práce a metodika	4
2.1. Cíl práce	4
2.2. Metodologie	5
3. Literární rešerše	7
3.1. Definice pojmu národnostní menšina.....	7
3.2. Osudy ukrajinských Němců	7
3.3. Německá zkušenost s přesídlenci.....	9
3.4. Migrace etnických Němců do Německa	11
3.5. Přistěhovalci v Německu: německý pas není zárukou úspěšné integrace.....	12
4. Vlastní práce	16
4.1. Historie Němců na Ukrajině.....	16
4.1.1. Němci v dobách SSSR. Stalinské čistky	17
4.1.2. Světová válka.....	23
4.1.3. Poválečné období.....	27
4.2. Současnost.....	28
4.2.1. Registrace Rady ukrajinských Němců.....	30
4.3. Němci v Kyjevě. Přínos do historie Ukrajiny	31
4.4. Němci na Krymu	35
4.4.1. Z historie Němců na Krymu	35
4.4.2. Konec výsadám	37
4.5. Spolková činnost Němců na Ukrajině.....	38
4.6. Náboženství.....	42
4.7. Důvody opouštění Ukrajiny	44
5. Shrnutí a závěr	52
6. Seznam zdrojů.....	54
6.1. Použitá literatura	54
6.2. Internetové zdroje:	54
6.3. Seznam grafů.....	56
6.4. Seznam tabulek	56
6.5. Seznam příloh.....	56

1. Úvod

Podle údajů ze sčítání lidu v roce 2012 žije na Ukrajině 45,6 mil. lidí¹. Z nich přibližně 34 000 jsou Němci. To je poměrně malá skupina lidí, která má velký vliv na život státu, jak z hlediska hospodářského, tak i kulturního. Z velké části jejich zájmy reprezentují různé společenské organizace na mezinárodní i celoukrajinské úrovni – Asociace Ukrajinských Němců (AUN), Mezinárodní sdružení ukrajinských Němců «Wiedergeburt», Všeukrajinské sdružení «Německá mládež na Ukrajině» (VS NMU), regionální informační centra (RIC). Na místní úrovni působí přibližně 170 společenských organizací etnických ukrajinských Němců. Vedle institutu společenských organizací etnických Němců existuje ještě jeden důležitý instrument jejich reprezentace – Sjezd ukrajinských Němců. Koná se jednou za 4 roky. Princip účasti na sjezdu je jednoduchý – na místních schůzích, kterých se zúčastní etničtí Němci s průkazným osvědčením o národnosti, se projednává program, návrhy a volí se delegáti na sjezd. Počet delegátů závisí na počtu etnických Němců – toto číslo se v průběhu času mírně mění: na 170 – 200 Němců – 1 delegát. Práce na Sjezdu se tak účastní za všechny ukrajinské Němce přibližně 150 reprezentantů – delegátů². Za posledních dvacet let společenští lídři využívali tyto společenské organizace různým způsobem. To vedlo jak ke konstruktivní činnosti, tak i k anarchii a nakonec k rozkolu v samotné organizaci Němců. V tomto okamžiku je proces konsolidace stabilizovaný.

2. Cíle práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem žijí dnešní Němci na Ukrajině. Hlavní výzkumnou otázkou je: proč etničtí Němci nadále žijí na Ukrajině, i když mají oficiální možnost návratu do vlasti.

K objasnění této otázky analyzuje práce aktuální ekonomickou situaci na Ukrajině a v Německu, podle níž lze určit úroveň nejen ekonomického, ale i společenského rozvoje země. Dále je tato práce zaměřena na to, jak Němci dodržují zvyky, tradice a obyčeje, v čem je to pro ně důležité a jak se cítí. Kdy se objevili první Němci na Ukrajině, jak se změnilo jejich společenské postavení v této zemi v průběhu tolika let. Jak tato etnická skupina přečkala genocidu v době Velké vlastenecké války na území dané země a jaké důsledky genocidy můžeme z pohledu dnešních dnů vnímat. Pro práci bylo zvoleno přímo hlavní město Ukrajiny

¹Chislennost' naselenija na 1 fevralja 2012 goda [online]. [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ds/kn/kn_u/kn0212_u.html

² Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

Kyjev, kde se nachází centrum německé kultury «Widerstrahl», které se zabývá spolkovými činnostmi etnických Němců. Konečným a snad i hlavním cílem této práce bylo vypovědět, nakolik snadno se žije lidem s chladnou evropskou povahou a poněkud pedantským přístupem k životu v zemi s až komickou nestálostí politické scény a „oranžově“ zabarveným stylem života společnosti (ukrajinský nacionalismus) – prostě řečeno v zemi s post-sovětským stylem života. Vždyť nelze nesouhlasit s tím, že jen málokterý gurmán by k večeři riskoval spojení bavorské klobásy a boršče s pampuskami.

2.2. Metodologie

Pro výzkum se nejčastěji využívá techniky rozhovorů se zúčastněnými, pozorování a analýzy dat. Rozhovory (interview) dělíme na standardizované, nestandardizované a semistandardizované. Standardizovaný rozhovor má pevnou strukturu, předem připravené pořadí otázek a odpovědi jsou statisticky vyhodnocovány. Tento typ se využívá hlavně v kvantitativních metodách. Nestandardizovaný rozhovor je opakem předchozího typu. Tazatel klade další otázky na základě předchozích odpovědí. Tento druh rozhovoru se využívá především tam, kde tazatel příliš nezná prostředí a problematiku daného tématu. Posledním typem rozhovorů je semistandardizovaný rozhovor. Předem si tazatel sestaví přehled základních otázek, které jsou kladeny stejným způsobem a v tomtéž pořadí všem respondentům. Avšak tazatel nechá otázku dále rozvíjet a doplňovat samotným respondentem a téma již obohacuje jen podotázkami, které nemá připravené, a rozvíjí tím tak dané téma. Jiným typem sběru dat je zúčastněné pozorování. Při tomto typu výzkumu se výzkumník účastní na části každodenního života lidí, respondentů, které studuje. Důležitý je u tohoto typu pozorování vstup do prostředí, které bývá problematické. Je několik typů, jak se do tohoto prostředí dostat. Může to být taktické – nenápadné nebo zjevné proniknutí do prostředí, nebo organizační – s oficiálním povolením. Poslední technikou je analýza dokumentů daného tématu. Tato technika patří mezi neinvazivní, tedy bez jakéhokoliv obtěžování respondentů. Při výzkumu byla použita kombinace výše zmíněných technik. Nejvíce bylo využito semistandardizovaného interview.³ Byly kladeny předem připravené otázky, které byly doplněny upřesňujícími dotazy. Bylo osloveno několik respondentů v různých věkových kategoriích (Alexandr Bensheim, 43, narodil se na Ukrajině, rodný jazyk – ruština; Helena Breider, 58, narodila se na Ukrajině, rodný jazyk – ukrajinština; Edward Wiesinger, 40, narodil

³ *Němci na Ukrajině*. [online]. [cit. 2012-03-27].
Dostupné z: http://krajane.czu.cz/wiki-pkokaisl/doku.php?id=nemci_na_ukrajine

se na Ukrajině, rodný jazyk – ruština). Každý opověděl jiným způsobem, někteří odpovědi rozvíjeli, jiní odpověděli přesně na položenou otázku.

Dále bylo čerpáno z knih, dokumentů poskytnutých respondenty, v neposlední řadě z internetu. Byl použit elektronický způsob získávání údajů (bylo dotázáno 149 Ukrajinců ve věku od 18 do 45 let, otázka zněla: "Chtěli byste emigrovat do nějaké jiné země, případně státu Evropské unie?" Další dotazník, v němž byly uvedeny možné příčiny emigrace či setrvávání na Ukrajině, byl vyplněn 204 lidmi.

3. Literární řešerše

3.1. Definice pojmu národnostní menšina

Definice národnostní menšiny není jednotná. V Evropské unii je k vymezení tohoto pojmu jednotlivým členským státům ponechána volná ruka. Za všeobecnou definici je považováno definování národnostní menšiny společenstvím OSN. Ovšem na vymezení tohoto pojmu lze nahlížet nejen z hlediska legislativního, ale také z hlediska kulturních souvislostí.

Problematikou národnostních menšin se legislativa České republiky zabývá již od svého vzniku. Základním právním aktem národnostní menšinové politiky se stala Listina základních práv a svobod, která vznikla jako společný dokument ČSFR na přelomu let 1990 – 1991.

V roce 2001 vstoupil v platnost Zákon o právech příslušníků národnostních menšin č. 273/2001 Sb., tzv. menšinový zákon, který reagoval na zvýšení imigrační intenzity a změnu národnostní skladby imigrantů. Tento zákon klade velký důraz právě na definici pojmu národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny. Jako svůj poradní a iníciální orgán v rámci problematiky národnostních menšin ustavila menšinovým zákonem Radu vlády pro národnostní menšiny (2001). Podle OSN je národnostní menšina skupina obyvatel státu tvořící menšinu v nedominantní pozici uvnitř státu, disponující etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které jsou odlišné od charakteristik většiny obyvatel, mající vědomí vzájemné solidarity, motivované, byť jen implicitně, kolektivní vůlí přežít, a jejímž cílem je dosáhnout rovnosti s většinou, jak ve skutečnosti, tak i podle zákona.⁴

3.2. Osudy ukrajinských Němců⁵

Dějiny Evropy v první polově 20. století, to jsou dějiny neustálých změn státních hranic, přerozdělení území, dvou světových válek. Kvůli střídání politických režimů, vzniku nových ideologií, jiných názorů, nových politických vůdců trpělo především obyvatelstvo zemí, které bylo nucené podřítit se výzvám (často příkazům) vlády. Převážně se to vztahuje na Německo, stát, který ovlivnil nejenom evropské, ale i světové dějiny. Rozhodně nejhorší periodou utrpení a nouze pro obyvatele Německa byla doba 12 let nacistického velení. „Rasová politika“, jejímž

⁴ *Definice pojmu národnostní menšina*. [online]. [cit. 2012-03-14].

Dostupné z: <http://www.multikulturazlin.cz/l.php?id=2>

⁵ Materiály 3. vědecko-praktické konference, Saratov, *Nachalnyj period Velikoj Otechestvennoj Vojny i deportacija rossijskih nemcev: Vzglyady i ocenki cherez 70 let*. ISBN 978-5-98355-078-0.

cílem bylo sjednocení všech Němců Evropy v rámci jedné země, „třetí říše“, určila směr migrační politiky, která přinutila tisíce lidí opustit svá rodná místa. Nakonec, na rozkaz nacistů, „Volksdeutsche“ (označení představitelů národnostní skupiny lidí německého původu, kteří se stali občany jiných zemí v důsledku změny místa bydliště nebo přestěhování nebo v důsledku dřívější migrace do jiné země, ale zachovali svou „německou pospolitost“), kteří bydleli na různých územích východní Evropy, se stěhovali zpět na území „třetí říše“. Zdaleka ne vždycky měla taková migrace dobrovolný charakter, ale při tom návrat byl v zájmu mnoha rodin, jelikož náležitost k „Volksdeutsche“ znamenala celou řadu výhod. Přestěhování „etnických Němců“ z území Haliče a Volyně se stalo jednou z nejdůležitějších událostí pro „nacionální politiku“ nacistů. To byla demonstrace všech stran „rasové politiky“ v praxi, jejich metod a nástrojů, nakonec všech hrůz a trápení, kterým se podrobili „Volksdeutsche“ celé východní a částečně západní Ukrajiny. 9. října v roce 1939 byl založen „Úřad pro správu spojení etnických Němců“ (VoMi) – služba NSDAP, jejímž cílem byla péče o etnické Němci trvale pobývajících za hranicemi Německa. Po začátku okupace zemí východní Evropy německými vojsky německá organizace, konkrétně „Úřad pro správu záležitostí etnických Němců“ zřídila centrální registrační středisko, s názvem «rejstřík německého národa» (něm. „Deutsche Volksliste“, zkráceně DVL), kde se prováděla registrace německých občanů okupovaných zemí jako „Volksdeutsche“. V zájmu místního „neárijského obyvatelstva“ bylo dostat se do německého seznamu, protože tak mohli dostat určité výhody a zvláštní právní postavení.

«Volkslisty» třídily „Volksdeutsche“ do 4 kategorií:

- 1) kategorie – osoba německého původu, která nabídla své služby „říši“ do roku 1939.
- 2) kategorie – osoba německého původu, která zůstala pasivní.
- 3) kategorie – osoba německého původu, etnicky částečně smíšená s místním obyvatelstvem.
- 4) kategorie – osoba německého původu, či předci byli kulturně spojeni s místním obyvatelstvem, která přesto podporuje „germanizaci“.

Každému naturalizovanému Němci vláda „třetí říše“ vydávala speciální doklad „Volkslist“, který se používal jako občanský průkaz a byl zároveň průkazem „čistoty původu“, což mohlo zachránit v případě podezření ze strany místního velení. Němci, kteří se přestěhovali z území západní Ukrajiny v letech 1939–1940, podléhali vojenské povinnosti, což zatěžovalo rozvoj hospodářství. Nedostatek pracovních sil vláda kompenzovala prostřednictvím lidí, kteří byli násilně nuceni pracovat. Osudy ukrajinských „Volksdeutsche“ jsou nejkrutější vzpomínkou na následky nacistického šílenství a svévůle. Tisíce Němců přežili ztrátu vlasti opakovaně –

nejdříve v důsledku nařízení velení „třetí říše“, a po krachu nacistického režimu kvůli tlaku ze strany místního obyvatelstva v zemích východní Evropy. V důsledku nebyli mnozí Němci „doma“ ani v Německu, ani v jakékoliv jiné zemi východní a jihovýchodní Evropy. Celkově migrační politika způsobila pouze nekonečné utrpení a nenávisť ze strany ostatních, v minulosti nacisty týraných evropských národů. Od završení tragických událostí v Německu funguje tak zvaný „Svaz vyhnanců“ (Der Bund der Vertriebenen, zkr. BdV), nezisková společenská organizace, která byla vytvořena s cílem zastoupení a obhajoby zájmů Němců, kteří opustili svůj domov a/nebo byli vyhoštěni během trvání Velké vlastenecké války a lokálních konfliktů s ní spojených. V terminologii dané organizace se používá slovo „Volksdeutsche“.

3.3. Německá zkušenost s přesídlení⁶

Německá vláda slaví dvacáté výročí úřadu, který se zabývá problémy přesídlenců a národnostních menšin. Před 20 lety v roce 1988, kdy z republiky bývalého SSSR přijíždělo mnoho etnických Němců, se německá vláda rozhodla zřídit funkci vládního zmocněnce, pro přistěhovalce a příslušné oddělení ministerstva vnitra Německa. Prvním zplnomocněncem byl poslanec Spolkového sněmu Horst Waffenschmidt.

Není náhodou, že na konferenci v Berlíně, věnované výsledkům dvacetileté politiky pro přesídlence a národnostní menšiny, si německý ministr vnitra Wolfgang Schäuble vzpomněl na zásluhy Horsta Waffenschmidta: „jako vládní zmocněnec byl průkopníkem. Od samého začátku dokázal určit cíle a úkoly tohoto úřadu, stanovil směr politiky přesídlení, která platí i dnes, svou nepřetržitou práci položil cesty, kterými i nyní jdou jeho následovníci.“

Stejně jako dnes, tehdy byla důležitá nejen práce pro integraci přesídlenců v Německu, ale i spousta informační práce v republikách bývalého Sovětského svazu, protože rozpad SSSR a možnost návratu do rodné vlasti vyvolali řetězovou reakci mezi etnickými Němci. Zanikaly celá německá vesnice, bydlíště Němců v Kazachstánu, Rusku na Ukrajině. Někteří odborníci tomu říkali útěk do neznáma, protože kazašští a ruští Němci neměli tušení o tom, kam pojedou a co je čeká. Ale vypadalo to, že řetězovou reakci nebude možné zastavit. «Vrata do Německa pro etnické Němce zůstanou otevřená!»

Wolfgang Schäuble říká: „téměř 2 miliony reprezentantů německé menšiny žijí ve střední a východní Evropě a státech SNS. Proto jsme politikou podpory etnických Němců mimo Německo jednoznačně určily trend, že národnostní menšiny hrají roli mostů mezi národy

⁶ *Nemeckij opyt raboty s pereselencami: dvadcatiletie itogi.* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.dw.de/dw/article/0,,3638682,00.html>

různých zemi.“

„Po 20 letech existence má tento úřad ještě hodně práce“ – řekla německá kancléřka Angela Merkelová. Také zdůraznila zásluhy zmocněnce Christopha Bergnera, před těmi, jejichž zájmy on a jeho úřad zastupují.

Po slavnostním zahájení, konference přistoupila k projednání minulých zkušenosti a dnešních problémů. Prezident Svazu přesídlenců Oliver Dix kritizoval praxi povolení vstupu do Německa jen na základě znalosti němčiny jako mateřského jazyka.

Dix také řekl: „Pokud jde o jazykovou úroveň kandidátů na přesídlení, je třeba si uvědomit, že nesmíme být příliš přísní k lidem, kteří během několika desítek let měli zákaz mluvit rodným jazykem. Naopak musíme jim dát šanci v rámci integračního procesu, obnovit nebo se znovu naučit rodný německý jazyk. Není to jejich chyba, že ho zapomněli.“

Albert Schmidt, předseda Federálního úřadu pro problémy přesídlenců a běženců, který má na starosti integrační kurzy pro vyhnance, ve své řeči se dotknul problému profesní integrace. Statistika ale ukazuje mnohem nižší míru nezaměstnanosti než u původních obyvatel Německa.

Do problematické skupiny jsou stále zařazováni kvalifikovaní odborníci jako učitelé, lékaři nebo inženýři. Největší debaty i nadále probíhají ohledně jazykové úrovně, nedostatek znalostí odborné terminologie potřebné pro pochopení nejen svých kolegů, ale i pacientů, klientů a studentů.

Ve svém projevu Albert Schmidt objasnil spekulativní prohlášení, že z Německa do státu SNS se vracelo hodně migrantů. Čísla mluví sami za sebe: „V poslední době slyšíme o tom, že počet přesídlenců, kteří se vrací do zemí bývalého Sovětského svazu, roste. Od roku 2000 do roku 2006 se do Německa přesunulo 218 708 přesídlenců. Do Ruska se ve stejné době vrátilo 13 661 přesídlenců.“

Tato cifra není tolik zjevná, v celkovém hodnocení emigrace země. Podobné procesy jsou pozorovány i u jiných skupin obyvatelstva, včetně původních Němců. Zároveň ukazují na nesplněné očekávání některých přistěhovalců a problémy, které existují v imigrační politice. Kontinuita generací. Mladí etničtí Němci mají na paměti příběhy životů svých otců. Dva dny v berlínské akademii Konráda Adenauera účastníci konference a hosté diskutovali problémy, na které naráží migranti, shrnovali výsledky dvacetileté práce imigrační politiky.

Během konference v médiích bylo vyhlášeno, že v Polsku v místech pobytu velkého množství Němců byla vytvořena cedulka s názvem města napsaným ve dvou jazycích: německý a polský. Konference přivítala zprávu s potleskem.

V regionech německých národností v Rusku jako např. Azov v Omské oblasti nebo

Galbshtadt Altajského kraje takové cedulky existují ode dne založení těchto oblastí. Odpovědní za to jsou místní a regionální orgány vlády. Účastníci vyzvali ruskou vládu, aby i nadále pomáhala ruským Němcům. Kurz podpory je plánován Federálním cílovým programem v letech 2008 – 2010. Konference skončila vystoupením představitelů mládežnických organizací Němců ve východní Evropě, které již mnoho let ukazují kontinuitu generací v běžném životě.

3.4. Migrace etnických Němců do Německa⁷

Etničtí Němci, přistěhovalci z východní Evropy a přistěhovalci z bývalého Sovětského svazu, se na konci roku 1990 stali jednou z největších skupin přistěhovalců v Německu. Byl to nejvýznamnější tok migrantů do Německa ve druhé polovině 20. století (jednalo se o 4.13 mil. lidí). Po skončení organizovaného přemísťování Němců (odsunutí) v poválečných letech nastala v socialistických zemích ještě více omezená svoboda pohybu, Němci na tom byli z tohoto pohledu nejhůře. V roce 1950 emigrovalo do Německa 47 000 lidí, a v roce 1952 pouze 5000 etnických Němců v rámci východní Evropy. V příštích 35 letech, tzn. v letech 1953–1987 přišlo do Německa v průměru za rok 37 000 přistěhovalců. Během období 1950–1987 bylo 62 % přistěhovalců pocházejících z Polska, 15 % z Rumunska a 8 % ze Sovětského svazu. I tak ale bylo etnických Němců nejvíce. Velké počty Němců, kteří odcházeli ze Sovětského svazu a SNS, souvisely s přijetím rozhodnutí sovětské vlády o rehabilitaci etnických Němců a možnosti návratu do jejich etnické vlasti.

Například v roce 1966, po přijetí usnesení prezidia Nejvyššího sovětu SSSR v lednu 1965 o zrušení dekretu od 28. 8. 1941 o deportaci Němců, se výrazně zvýšil počet ruských Němců, kteří přišli do Německa. Novou vlnu aktivní migrace etnických Němců ze Sovětského svazu způsobil výnos prezidia Nejvyššího sovětu SSSR o odstranění omezení při výběru pobytu pro některé kategorie občanů, který byl přijat v listopadu 1972 a souvisel hlavně s ruskými Němci. S příchodem Gorbačova a s přijetím vyhlášky "o vstupu a výstupu ze SSSR" se datuje začátek nebývalé vlny přistěhovalců německé národnosti z bývalých sovětských republik. Počet přistěhovalců vzrostl během období 1987–1990 5 krát a dosáhl vrcholu v období 1992–1995, kdy během těchto čtyř let z bývalého Sovětského svazu našlo v Německu trvalé bydliště 825 546 etnických Němců.

⁷ *Rossijskie nemcy v Germanii: integracija i tipy jetniceskoj samoidentifikacii.* [online]. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://demoscope.ru/weekly/2006/0243/analit03.php>

Podle sčítání lidu v SSSR v roce 1989 zde bylo více než 2 miliony ruských Němců. Téměř polovina (47 %) žila v Kazachstánu (severní oblast), 41 % v Rusku (jižní oblast západní Sibíře a Povolží). Kromě toho pocházelo 5 % etnických Němců v Kyrgyzstánu, 2 % z Uzbekistánu, 1,9 % z Ukrajiny a 1,6 % z Tádžikistánu. Hospodářské obtíže vedly k tomu, že si Německo nemohlo dovolit přijímat stále rostoucí množství vysídlených osob. Výsledkem bylo zpřísnění pravidel pro přijetí migrantů do Německa. V roce 1993 bylo představeno omezení vstupu potenciálních repatriantů z východoevropských zemí. Právo usadit se v Německu měli jen ti, kteří mohli prokázat, že jejich práva byla porušena a že patří mezi německé státní příslušníky.

V tomto ohledu se řady přistěhovalců z Polska a Rumunska ztenčily. Každý rok se podíl osob, které mají němčinu jako rodný jazyk, klesal. Pokud v počáteční fázi přesídlení až do začátku 1990 bylo 75 % žadatelů Němců, kteří ovládali německý jazyk, pak pouze 25 % jejich rodinných příslušníků nemělo základní znalosti německého jazyka. Do konce tohoto desetiletí se tento poměr obrátil, tzn. je již zaznamenán podíl 75 % osob, kteří nemluví německy. V posledních letech byla přijata opatření k omezení přílivu přistěhovalců: byly zavedeny vstupní kvóty (v roce 1999 – 100.000 lidí ročně) zpřísnily se také vstupní předpisy. Aby se omezilo zatížení země přílišnou migrací, byl v roce 1996 vydán dekret, který upravoval pohyb přestěhovalců. Pokud chtěli migranti dostávat sociální dávky, kdy v prvních letech migrace to byla nadpoloviční většina všech přistěhovalců, pak byly rozhodující první tři roky života v Německu. V červenci 2000 byl tento zákon pozastaven. V současné době je jen malý migrační potenciál etnických Němců ze zemí SNS a stejně tak relativně malý migrační potenciál (100–150 tisíc) polských Němců, kteří již mají oprávnění pro získání německého občanství. Je nepravděpodobné, že by se intenzita migrace Němců z bývalého Sovětského svazu měnila v závislosti na politice spolkové vlády vůči přistěhovalcům.

3.5. Přistěhovalci v Německu: německý pas není zárukou úspěšné integrace⁸

V Německu pobývá asi 2,3 milionů německých přistěhovalců z bývalého Sovětského svazu. Motivy k jejich přesunu do západního Německa se týkají etnického původu, ale problémy integrace se příliš neliší od ostatních migrantů. Přistěhovalci z bývalého Sovětského svazu jsou druhou největší skupinou migrantů v Německu hned po Turcích. Postavení přistěhovalců a s tím i problematika získání německého občanství je řešena na základě spolkového zákona.

⁸ *Pereselency v Germanii: nemeckij pasport - ne garantija uspešnoj integracii.* [online]. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://inosmi.ru/europe/20101110/164155301.html>

(Vertriebenengesetz). Nicméně existence cestovního pasu Německa nezaručuje začlenění těchto lidí do německé společnosti. Integrace je často velice složitá, i z toho důvodu, že v Německu dochází k integraci i dalších migrantů, a tak mohou vznikat problémy.

Na posledním summitu o integraci na začátku listopadu pořádaným zmocněncem vlády pro imigranty a etnické menšiny, Christopherem Bergnerem (Christoph Bergner), nebyl žádný zástupce Společnosti přátel Němců z Ruska. Šéfredaktorem měsíčníku Volk auf dem Weg (Lidé na cestě), Hans Kampen (Hans Kampen) nad tím vyjádřil údiv a politování. Posledních dvou summitů se zúčastnil předseda společnosti přátel Němců z Ruska Adolph Fetsh (Adolf Fetsh), ale problémem je nevěrohodnost jeho slibů, jak si stěžoval Hans Kampen. Kancléřka Angela Merkelová zmínila, že fórum je zaměřeno především na integraci cizinců a nikoliv německých přistěhovalců. Zmocněnec vlády Christoph Bergner v rozhovoru pro Deutsche Welle prohlásil: "Je důležité rozlišovat mezi úkoly schválenými Úřadem vlády pro integraci, resp. Marií Böhmer (Maria Böhmer), jež řeší problematiku cizinců v Německu, a jinými úřady, jež jsou určeny pro občany Německa a nikoliv cizince. Christoph Bergner řekl, že i přes některé problémy je integrace přistěhovalců jako celek na tom lépe než jiné skupiny migrantů.

Podle Christoha Bergnerera je hlavní motiv ohledně integrace přistěhovalců jejich identita – cítí se jako Němci. Byl u toho, když se přes všechny stávající problémy usnadňuje integrace do německé společnosti. Pozitivní úlohu u etnických Němců hrají náboženské a kulturní vazby k jejich rodné vlasti. Nicméně získání německého pasu nevyřeší všechny problémy, kterým přistěhovalci čelí v zemi svých předků. V první řadě mluvíme o uvědomění si jazyka a znalosti německého jazyka. V některých rodinách je zachován pouze v úzkém kruhu. Neznalost jazyka je problém, který působí nepříjemnosti v procesu integrace, hlavně při posuzování dle přísnějších zákonů, kdy tím je ovlivněn status repatriantů.

Od roku 2005 podstupují etničtí Němci a jejich rodiny, které se chtějí usadit v Německu, zkoušku z němčiny. Toto opatření se přímo odráží v počtu nově přichozích imigrantů. Jestliže v roce 2005 to bylo něco málo přes 35 tisíc, v roce 2006 pak 7,5 tisíce a v roce 2009 to bylo téměř 2,5 tisíce lidí. Ti, kteří nyní přicházejí do Německa, mají základy němčiny. Toto je podle politiků nezbytnou podmínkou pro úspěšnou integraci v Německu. Jak uvádí Christoph Bergner, mnozí přistěhovalci mají tendenci podléhat černým myšlenkám, a to navzdory tomu, že je k dispozici speciální program s názvem „Identita a integrace“. V praxi se tento program spojil s půlročním jazykovým kurzem, kterým by měl každý imigrant projít při příjezdu do země. Program je navržen tak, aby uvedl nové občany do kontextu německého politického, právního a sociálního systému země.

Albert Schmid (Albert Schmid), vedoucí Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky v Norimberku, prohlásil, že přistěhovalci jsou stále neintegrováni na profesionální bázi. Do problematické skupiny patří kvalifikovaní odborníci, učitelé, lékaři nebo inženýři. Kamenem úrazu je u nich špatné užívání specifické odborné terminologie v německém jazyce, což je nezbytné pro zaměstnanost a porozumění, a to nejen s kolegy, ale také se zákazníky, pacienty a studenty. Šéfredaktor Volk auf dem Weg Hans Kampen uvádí, že šance získat práci jako učitel je mezi ruskými učiteli velice obtížné, neboť jejich diplomy nejsou německé. Jak dále uvádí Kampen, pokračování jejich vzdělání (hlavně ohledně jazyka, místního systému atd.) nemá žádnou podporu ze strany státu, a proto jsou nuceni přijmout nekvalifikovanou práci, aby uživilí své rodiny.

Desítky tisíc vysídlených rodin byly rozděleny národními hranicemi. To je způsobeno tím, že jedna část rodiny šla do Německa a druhá z toho či onoho důvodu zůstala v zemích SNS. Doufali, že se přestěhují do Německa později. Vzhledem k tomu, že etničtí Němci a jejich rodiny skládají jazykovou zkoušku z němčiny, je otázka sloučení rodin stále palčivější. Často bývá důvodem pro odmítnutí přijetí nedostatečná znalost německého jazyka, říká Christoph Bergner – německé právo je v tomto tvrdé a rodinám to nepomůže. "Chcete-li se přesunout do Německa, všichni rodinní příslušníci, bez výjimky, musí složit zkoušku z němčiny. V případě nesložení bude odepřen vstup". Podle Bergnera zákon stanoví výjimky. Týká se lidí, jejichž rodinné situace se změnila z důvodu úmrtí nebo rozvodu manželů, kteří nejsou německého původu. V takových případech zákon stanoví možnost sloučení rodiny s blízkými příbuznými v Německu v souvislosti s měnící se rodinnou situací.

Do šesti měsíců poté, co přijdou do Německa, získají přistěhovalci německý pas. V manželství má přistěhovalec mají stejná práva jako ostatní občané SRN. Manžel nebo manželka cizího původu může získat vstupní vízum, ale musí prokázat základní znalost němčiny. Kromě toho musí mít přistěhovalec práci, která zaručuje materiální zabezpečení rodiny. Pouze v tomto případě úřady dávají povolení pro sloučení rodiny. Povolení se zpravidla vydává pro příjemce sociálních dávek, výjimkou může být těhotenství anebo to, že má žadatel děti.

Německá kancléřka Angela Merkelová (Angela Merkelová) ve svém projevu na konferenci v Berlíně k 20. výročí německé přistěhovalecké politiky řekla: "Prohlašuji s jistotou, že tito lidé obohatili naši zemi ve všech sférách života." Přistěhovalci v Německu by neměli zapomínat na svoji vlast a měli by usilovat o zachování ruského jazyka. Otevírají se nové obchody, tzn. "ruské supermarkety" či cestovní agentury. Existuje mnoho společenských organizací zaměřených na zachování ruské kultury, patří sem i vydávání novin a časopisů,

vytvořeny jsou i ruskojazyčné stránky na internetu. «V žádném případě integrace není asimilace» říká dvacetipětiletý student z Kolína nad Rýnem Thomas Jaeger, který před 15 lety přišel do Německa se svými rodiči z Ruska. Thomas je přesvědčen, že přistěhovalci, jakmile získají německé občanství, musí respektovat základní pravidla a mít s Němci podobné postoje. "Pokud nejsme považováni za cizince, nemusíme se tak cítit", říká.

4. Vlastní práce

Se zvláštním ohledem na toto téma je třeba upřesnit, že ukrajinské právní předpisy považují za etnickou menšinu „skupiny ukrajinských občanů, kteří nejsou Ukrajinci podle státní příslušnosti, vykazují pocit národní identity a jednoty mezi sebou.“⁹

V situaci s etnickými Němci na Ukrajině existuje mnoho zajímavostí, které je odlišují od jiných etnických skupin žijících v této zemi. Snad žádná etnická skupina v bývalém Sovětském svazu nezažila tolik rychlých vzestupů a ponižujících pádů, jako Němci.

4.1. Historie Němců na Ukrajině

Německá menšina má na území Ukrajiny bohatou historii, která má své kořeny v dávné minulosti. Je svázána jak s hrdinskými, tak i tragickými obdobími života etnika. První písemné zmínky o Němcích na Ukrajině pocházejí z 10. století a podle některých údajů z 11–12. století. V tomto období němečtí kupci začali zakládat na Kyjevské Rusi svoje kolonie. První takové kolonie byly založeny v Kyjevě, Lucku, Vladimiru-Volynskem. Po tatarsko-mongolském vpádu na Rus se zde objevilo také mnoho Němců, kteří tu zakládali svoje řemeslná a obchodní centra, pomáhali s obnovou zničených měst. Potomci německých osídlenců na Ukrajině se vyskytovali i v kozáckých registrech Záporožské Seče, v armádě náčelníků Bohdana Chmelnického, Petra Dorošenka a Ivana Vygovského, kde se především účastnili budování vojenských staveb. Ve 13. století haličsko-volyňští panovníci začali zvat Němce do svých měst k posílení rozvoje obchodu a řemesel. Poskytovali jim výhody a privilegia, především autonomii a soudnictví podle magdeburského práva. Je známo, že haličský kníže Jurij Boleslav podporoval usídlování Němců v Haliči. V období od roku 1300 do 1550 němečtí osídlenci měli natolik silný vliv ve Lvově, že počínaje rokem 1352 bylo z řad Němců voleno vedení města Lvova. Kromě toho většinu členů městské rady tvořili rovněž Němci. Mnoho městských dokumentů bylo psáno v německém jazyce. Od konce 14. století a v 15. století se německá kolonizace rozšířila do měst Volyně a Podolí. Prvními katolickými biskupy Lvova, Cholmu, Přemyšle byli Němci. Vesnických obyvatel bylo mezi ukrajinskými Němci podstatně méně, řídili se německým právem. Od druhé poloviny 15. století začal v ukrajinských městech proces polonizace německého obyvatelstva a jen zanedbatelná část Němců byla ukrajinizována¹⁰.

⁹ *Etnicheskie i nacionalnye menshinstva*. [online]. [cit. 2012-03-21].

Dostupné z: <http://bookuceba.com/page/geographiya/ist/ist-9--idz-ax246--nf-23.html>

¹⁰ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievs'kogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 26., ISBN 978-966-7863-77-7.

Ve druhé polovině 18. století proběhl masový přesun Němců na Ukrajinu na základě „nejvyššího“ výnosu carevny Alžběty Petrovny, která povolala Němce ke kolonizaci ukrajinských území. Katěrina II v roce 1762 předběhla Alžbětu tím, že pozvala do Ruského impéria vesnické obyvatelstvo ze všech evropských států, aby se usadili ve svobodné zemi; zpravidla se ale kolonistům více zamlouvaly právě ukrajinské oblasti.

Prvních 6 německých osad vzniklo v Černigovské oblasti v letech 1763-1774. V roce 1788 při pronásledování katolickou církví uprchlo na Ukrajinu ještě 228 luteránů a mennonitů z Gdaňsku, kteří založili vlastní kolonii na Ukrajině, na ostrově Chortica, a v Chersonské, Tavričeské, Volyňské, Kyjevské a Černigovské gubernii. Po skončení rusko-turecké války v roce 1791 byli „pozváni“ němečtí osídlenci i na Krym¹¹.

Ve druhé polovině 18. století kolonizovali Němci též Halič, Bukovinu a Zakarpatí. Již od počátku 19. století se na Ukrajině objevují významní němečtí velkostatkáři/podnikatelé. V roce 1828 německý vévoda z Anhaltu-Köthenu odkoupil více než 40 tis. děsjatin půdy v Askaniji-Nové a 6 tis. děsjatin na břehu Černého moře. V roce 1856 prodal svůj majetek jinému kolonistovi Fejnovi, který byl později spřízněn s rodem z Falce. V roce 1874 zde jejich potomci založili zoologickou zahradu. Nyní se na těchto územích nachází botanická zahrada-rezervace Askanija-Nova.

4.1.1. Němci v dobách SSSR. Stalinské čistky

Během sovětské moci v důsledku "kolektivizace" začaly německé kolonie upadat, pronásledování jejich náboženství vyvolalo protesty a donutilo Němce emigrovat z Ukrajiny převážně do Ameriky a Kanady. Ve 30. letech se masové represe dotkly i německé národnostní menšiny, německé administrativně-územní jednotky i jejich studijní a kulturně osvětová zařízení byly likvidovány.

Vládnoucí skupiny totalitního režimu používaly masový teror, ale vždycky se snažily nalézt odůvodnění své činnosti v ideologii. S tímto cílem J. Stalin prosazoval tezi o zostření třídního boje v průběhu budování socialistické společnosti. Brzy byla teze přirozeně doplněna o další ideologickou položku – o existenci nacionalistických tendencí v sovětských republikách. Vedení sovětské Ukrajiny ve snaze vyhovět Moskevské oblasti se zvláště aktivně zapojilo do procesu hledání „nepřátel lidu“.

¹¹ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 29., ISBN 978-966-7863-77-7.

Na lednovém (rok 1936) plénu Předsednictva Ústředního výboru komunistické strany bolševiků Ukrajiny, vedoucí NKVD (Lidový komisariát vnitřních záležitostí) V. Balickiy prohlásil, že dle zjištěných informací, vláda fašistického Německa plánuje zřízení podpůrných středisek pro špionáž proti SSSR v německých národnostních regionech. Všichni členové komunistické strany byli vyzváni k ostražitosti a aktivnímu boji proti této tendenci. Kandidát Předsednictva politbyra S. Sarkysov ve svém vystoupení v lednu roku 1937 oznámil, že ve věci odhalení německých fašistů byla provedena důkladná práce, přesto „Němci, kteří se spojili s fašisty“, organizovali rozsáhlou nepřátelskou síť ve velkých elektrárnách Doněcké uhelné pánve. „Šedesát fašistických skupin bylo odhaleno NKVD. Myslím, že teď musíme s jistotou pokračovat v procesu vyhoštění většiny Němců z oblastí Donbas. Nepotřebujeme je tu. Naši lidé, hospodářští pracovníci, se obejdou bez nich. Je načase. Už mnoho let obsazují Donbas. Je nutné vystěhovat Němce“. Je patrné, že ve svém emocionálním provolání k národu přednášející spojil pojem „fašisti“ s německými lidmi, kteří žili na území Ukrajiny po několik století, i německými odborníky, kteří byli pozváni vykonávat práci v sovětských podnicích.¹² Ve společenském vědomí se zrodila myšlenka, že Němci a představitelé ostatních národnostních menšin jsou potenciálními špióny a zrádci. A že jakékoli metody jsou vhodné pro překažení jejich antisovětské činnosti. Vládní instance vypracovávaly různé nové formy a metody boje, za nejlepší se považovaly ty nejtvrzejší a kruté. Řada takových metod byla dost široká – počínaje propuštěním ze zaměstnání na základě rasy až po zadržení a uvěznění. Již od roku 1935 pod záminkou kontroly stranických dokumentů začali komunisté propouštět představitele německé národnosti z práce ve velkých průmyslových podnicích, zvláště v podnicích obranného a bezpečnostního průmyslu.

3. listopadu v roce 1935 Charkovský oblastní výbor komunistické strany bolševiků schválil rozhodnutí „O stavu partijsní organizace a vedoucích kádrů v továrně № 135“, které obsahovalo požadavek: „Vypracovat kalendářní plán opatření pro zabezpečení vyklizení Poláků, Němců, trockistů, nacionalistů z podniku, nejprve těch, kteří vykonávají vedoucí funkce“.¹³

Přítomnost Němců na vedoucích pozicích v podnicích, továrnách, institucích se hodnotila jako znečištění. Totalitní instituce nutily ředitele podniků hledat kompromitující materiály pro odůvodnění propuštění ze zaměstnání. Také se cynicky padělaly spisy špiónů, špiónských a diverzních organizací. Základní útok ze strany trestních orgánů byl zaměřen na ty Němce, které měli negativní vztah k vytvoření kolektivních forem řízení zemědělstvím.

12 LYSKOV D. J., *Stalinskíe repressii*. Moskva, 2009. ISBN 978-5-699-33737-8

13 Dokumenty i materialy Instituta istorii Ukrainy 1994, *Nemcy na Ukraine v 20 – 30 gody 20 veka*, str. 12-13.

Za šest měsíců v roce 1934 ve 240 německých obcích bezpečnostní orgány „odhalily“ 85 fašistických organizací, uvěznily 250 a odsoudily 150 Němců. V aparátu NKVD byla založena zvláštní „německá linie“, která byla jednou z nejproduktivnějších podle počtu pronásledovaných (represe) lidí. Často se prováděla demonstrační soudní řízení. Rozsudek Oděského okresního soudu v řízení proti německým pastorům Karl-Libknechtovského regionu, panům Krušinskému, Loranovi, Hofmannovi a Taubergerovi uvítala skupina kolchozníků přítomná u soudu se sovětskými prapory v rukou.¹⁴ Největší produktivitou se vyznačovala práce trestních orgánů v místech soudržného pobytu Němců.

Připravená NKVD v září roku 1937 „doprovodná zpráva k dokladu o politickém stavu německých regionů Oděské oblasti“ informovala o tom, že během června až srpna bylo v oblasti odhaleno „49 fašistických, diverzních a povstaleckých organizací, uvězněno více než 800 osob, konkrétně 586 osob v Spartakovském, Zelckém a Karl-Libknechtovskému národnostním regionu“. Pro zvýšení efektivity represí vláda nabízela následující způsob: „pokračovat operativní útok NKVD na zničení ilegality (tajných organizací) v německých sídlech a současně uskutečnit masovou deportaci „kontrarevolučních živelů“ – vystěhovat z německých regionů oblasti přibližně 5 000 rodin.¹⁵

Kromě toho orgány státní bezpečnosti prováděly několik masových operací, jejichž hlavním cílem bylo fyzické zlikvidování značné části komunity, která údajně ohrožovala stávající politický režim. 20. července v roce 1937 začala takzvaná německá operace iniciována rozhodnutím J. Stalina, které bylo přesměrováno do předsednictva politbyra s názvem „Otázky NKVD“. V dokumentu vůdce navrhoval „nabídnout M. Jeršovovi okamžitě vydat orgánům NKVD příkaz ohledně zadržení všech Němců, kteří pracují v podnicích obranného průmyslu (dělostřeleckých, výroby patron, pušek apod.), a ohledně vyhoštění části zadržených Němců do zahraničí. Zprávy o průběhu procesu zadržení a o počtu zadržených (denně) podávat do Ústředního Výboru“. Výbor nařídil pracovníkům NKVD uskutečnit zadržení během 5 dnů od 29. července. Po provedení „obzvlášť důkladného vyšetřování“ byly spisy přesměrovány na přezkum do válečného kolegia Nejvyššího Soudu SSSR a Zvláštní rady při NKVD. Příkaz se týkal nejen německých poddaných. „V procesu řízení znovu odhalené německé špióny, agenty, diversanty a teroristy, jak sovětské, tak i poddané jiných států okamžitě zadržet, bez ohledu na místo zaměstnání“. Současně bylo nařízeno neodkladně provést evidenci všech poddaných Německa, kteří byli zaměstnání v jiných odvětvích národního hospodářství SSSR, a také

¹⁴ EVTUH V. B., CHIRKO B. V. *Nemcy na Ukraine (1920- 1990)*, 1994. str. 65.

¹⁵ EVTUH V. B., CHIRKO B. V. *Nemcy na Ukraine (1920- 1990)*, 1994. str. 65.

obyvatel pocházejících z Německa, kteří již mají sovětské občanství, ale dříve byly zaměstnání v obranném průmyslu. Pro všechny tyto osoby bylo nutné podat do NKVD SSSR memorandum s kompromitujícími materiály „pro řešení otázky ohledně zadržení (uvěznění)“. V procesu vytvoření kontrarevolučních skupin často docházelo k absurdním situacím. Byly zaznamenány pokusy o vytvoření kontrarevolučních skupin z osob, které byli obviněni z poslechu německých radiostanic. Například, H. Lepold byl odsouzen na 3 roky vězení s výkonem nápravných prací za poslech německého rádia, nehledě na to, že byl hluchý.¹⁶

Dalšími objekty, které se ocitly pod tlakem ze strany speciálních sovětských služeb, byla společenská sdružení, vytvořená na základě iniciativ mezinárodních organizací pro poskytování pomoci hladovějícím a chudým lidem německého původu. Ti Němci, kteří stále dostávali balíky a peněžní dávky ze zahraničí a odmítali to odevzdávat do fondu Mezinárodní organizace pro pomoc bojovníkům revoluce, byli prohlášeni za kontrarevolucionáře a agenty německého fašismu. Současně se přes vnitřní síť orgánů státní bezpečnosti uskutečňovaly represe „provokátérů, agitátorů, korespondentů a organizátorů“ korespondence s cílem získání pomoci ze zahraničí. To byli převážně rolníci umírající hladem.

Prostředky, které dostávali němečtí osadníci ze strany své historické vlasti, komunisté stahovali i v následujících letech. Převody peněz z Německa považovala sovětská vláda za sponzorování činností fašistické agentury na území SSSR a podporu kontrarevolučních kádru.

Další ranou pro německé obyvatelstvo ze strany sovětské vlády byla kampaň vyhoštění. Začala hned po přijetí usnesení Předsednictva Ústředního Výboru komunistické strany bolševiků „O přestěhování z pohraničních regionů“ (prosinec roku 1934). Nejdříve se sestavovaly seznamy antisovětských elementů, které podléhaly vystěhování. Během měsíce bylo deportováno 9 479 domácností (přibližně 40 tis. etnických Němců a Poláků). V listopadu 1933 Politbyro CK KP(b) Ukrajiny přijalo usnesení „O přestěhování polských a německých domácností z pohraničních území«. Tempo deportací bylo dost vysoké. Za krátké období z 20. – 23. února v roce 1935 odjelo z území Ukrajiny 15 vojenských vlaků. Většina vlaků odvážela Němce, Poláky a Ukrajince. V prvním vlaku odjelo 20. února ze stanice Slavuta 102 rodin: 60 ukrajinských, 22 polských a 20 německých. Vlakem číslo 80 014, který jel směrem do Červonohradského regionu Charkovské oblasti odjelo 117 rodin, z nich 28 německých. Do Dněpropetrovské oblasti se přestěhovaly 24 německých rodin.¹⁷

¹⁶ CHENCOV V. V., *Političeskie repressii na Ukraine v 20 gody*, 1999, str. 87. ISBN 978-578-3400-420-1.

¹⁷ CHENCOV V. V., *Političeskie repressii na Ukraine v 20 gody*, 1999, str. 103. ISBN 978-578-3400-420-1.

Předem naplánovanou a snadno předvídatelnou rezonanci ve společnosti vyvolalo zfalšované řízení o rozsáhlém spiknutí německých obyvatel na Ukrajině. 16. října v roce 1936 podle rozhodnutí Válečného tribunálu Kyjevského okresu bylo zastřeleno sedm vedoucích členů „Národnostního svazu Němců Ukrajiny“. Členy organizace obvinili z „ideologické přípravy ukrajinských Němců na poskytování pomoci fašistickým vojskům, aktivní špionáže v zájmech Německa, sabotáže a provedení diverzních teroristických akcí“.¹⁸ Zvláště demonstrativně působily speciální orgány Sovětů během 1936–1938 let ve Vinické oblasti. Výsledná zpráva od NKVD Vinické oblasti prvnímu speciálnímu oddílu NKVD SSSR sdělovala, že v oblasti z 2 331 zadržených: 160 obviněných ze špionáže a německé kontrarevoluční činnosti, ve věcech válečně-fašistických spiknutí – 134, církevně-sektářské kontrarevoluční činnosti 1 330 osob. Kromě toho bylo odhaleno a zadrženo 134 špiónů, 71 účastníků fašistických skupin. Zvláštní pozornost se věnovala tak zvaným válečně-fašistickým spiklencům. Byli odhaleni v systému Organizace podpory armády, letectví, válečného námořnictví. Mnohé členy organizace obvinili ze sabotérských činností směřujících k rozvratu obranné činnosti SSSR a systému přípravy kádrů. Do této kategorie spadalo 15 takzvaných agentů zahraničních rozvědek. Bylo zadrženo 68 osob za údajné spojení s antisovětskou organizací, která prováděla rozvratnou činnost v kolchozech, dovolávala se otevření církví. Orgány NKVD ve Vinici zfalšovaly celé řízení baptistů, kteří byli ve spojení s německým konzulátem, dostávali religiózní literaturu a peněžní prostředky.¹⁹ Represím neunikla ani mládež. U NKVD byly připraveny spisy s názvy „Nepřátelé“, „Příbuzní“, „Následníci“. Obvinění byla zakládána na vymyšlených faktech spojení mladých lidí s takzvanými bývalými lidmi: kulaky, kontrarevolucionáři, kteří potenciálně ohrožovali stávající režim. V procesu „Jugend“ pracovníci NKVD zatkli šest mladých lidí, které údajně měli společný cíl naverbovat nové povstalecké kádry. V řízení „Kampf“ byl H. Majerčenko obviněn, jakož i ostatních 16 hochů, z korespondence s německým „Sdružením pro poskytování pomoci Němcům žijícím v SSSR“ jako „syn pronásledovaného rezidenta německé rozvědky“.²⁰

Ve 30. letech 20. století byli ukrajinští Němci objektem masových represí, různorodých dle metod uskutečnění a rafinovaných dle vybraných forem. Pro realizaci represí poskytla totalitní vláda speciálním organům úplnou svobodu v provedení rozsáhlých politických čistek. Ve vztahu k německé etnické skupině, jako k „nechtěné národnosti“, se použila veškerá síla státní mašinerie potlačování. Tisíce trestních řízení byly zfalšovány, používaly se kruté metody

¹⁸ EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraïne (1920 – 1990)*, 1994. Str. 201

¹⁹ CHENCOV V. V., *Političeskie repressii na Ukraïne v 20 gody*, 1999, str. 199. ISBN 978-578-3400-420-1.

²⁰ CHENCOV V. V., *Političeskie repressii na Ukraïne v 20 gody*, 1999, str. 125. ISBN 978-578-3400-420-1.

potrestání. Se stejnou silou se represe rozjížděla na úrovni regionů, měst a vesnic. Němci představovali poměrně velkou skupinu mezi ostatními pronásledovanými etnickými skupinami. Podle počtu zadržených byli Němci na pátém místě, po Ukrajincích, Židech, Rusech a Polácích. Dle klasifikace byly trestní činy seskupeny do čtyř kategorií: kontrarevoluční činnost, trestní, služební a ekonomické. Němci většinou byli obviňováni z účasti v sedláckých seskupeních, vesnických svazech, z agitační činnosti. Ze všech etnických skupin byli Ukrajinci na druhém místě dle počtů zatčených na základě obvinění z bělogvardějské kontrarevoluční činnosti. Spolu s tím údaje týkající se nekontrarevolučních činů u představitelů německého etnika byli podstatně nižší, než u Ukrajinců, Rusů a Židů. Mezi občany zatčenými za spekulaci činili Němci jenom 0,6 %, za zneužití služebního postavení – pouze 1%, za úplatkářství – 0,9 %, zpronevěru – 0,8 %, nedbalost – 2,2 %, nehospodárnost – 0,4 %.²¹ Za období 1928–1931 se celkový počet pronásledovaných Němců zvýšil 4 krát: počet zatčených za kontrarevoluční zločiny vzrostl 8 krát, za služební o 3,5 krát, když absolutní ukazatele růstu počtu trestních činů stouply pouze o 1,2. V roce 1933 se počet zatčených Němců několikanásobně zvýšil díky plánovým „operativním útokům“ speciálních orgánů. Od roku 1934 se změnila priority etnické orientace represí. Podle direktivních dokumentů NKVD SSSR se uskutečňovaly operativní evidence a zatčení Němců, kteří nebyli občany SSSR. Z výkazů okresních ředitelství NKVD je patrné, že během roku 1937 bylo pronásledováno 16 228 (10,2 %) Němců.²² Je zřejmé, že území Ukrajiny neobývalo tolik německých státních příslušníků, to znamená, že se v tísní ocitli i ukrajinští Němci – občané SSSR.

Němci zauímají smutné třetí místo mezi pronásledovanými na základě politických motivů na Ukrajině, na prvním a druhém místě jsou Ukrajinci a Poláci. Přičemž při relativním porovnání číselných údajů vyvolávají pocit hrůzy. Počet německého obyvatelstva Ukrajinské SSR v předválečné době činil 1,4 % z celkového počtu obyvatel republiky, ale část pronásledovaných během represí dosáhla – 10,2 %.²³ Antiněmecké represe se uskutečňovaly v oblastech Ukrajiny nerovnoměrně. Zdá se, že to bylo spojené především s nasyceností některých oblastí průmyslovými podniky, a proto i kvalifikovanými kádry, z nichž velké procento představovali němečtí pracovníci. Na prvním místě podle počtu pronásledovaných je Doněcká oblast – více než jedna třetina pronásledovaných, na druhém – Dněpropetrovská – více než jedna pětina. Trojici uzavírá Oděská oblast.

²¹ EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraine (1920 – 1990)*, 1994. Str. 224

²² Dokumenty i materialy Instituta istorii Ukrainy 1994, *Nemcy na Ukraine v 20 – 30 gody 20 veka*, str. 16-18.

²³ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

Na základě studií archivních zdrojů, analýzy historiografických pozůstatků v oblasti dané smutné problematiky, porovnáním kvantitativních údajů lze vyvodit určitá zobecnění a předpoklady.

Zřejmě sovětští Němci kvůli své ekonomické samostatnosti, kulturní nezávislosti, specifickým národnostním rysům vyvolávali zvláštní obavy a nedůvěru ze strany vlády sovětského státu. A to se stalo příčinou začátku sociálně-ekonomického a politického tlaku na danou etnickou skupinu. Taková ve své podstatě represivní politika každým rokem nabývala rozmachu a dosáhla necitelných a nelidských forem. Za dobu stalinské modernizace nejvíce utrpěla intelektuální a ekonomická elita ukrajinských Němců a také německy mluvící konglomeráty velkých průmyslových regionů republiky, a to bez ohledu na nízkou úroveň přestupků, porušení a trestních činů ze strany německé etnické skupiny.

4.1.2. Světová válka

Rok 2011 – rok 70. výročí útoku nacistického Německa a jeho spojenců na Svaz Sovětských Republik. 70. rok od začátku Velké vlastenecké války, která se stala jednou z nejkrutějších zkoušek pro Sovětské státy a jejich občany, mnohonárodnostní společnost Sovětského svazu. Existuje velké množství materiálů o válce a jejím začátku, zůstává však řada problémů, které je třeba prozkoumat z naučného hlediska, například – problémy vzájemných vztahů vlády a společnosti, zvláštnosti nacionální politiky ve válečné době. Obzvláště přitahuje pozornost problém masových vyhoštění celých národů uskutečněné v době války. Vyhoštění jako jev obecně, i jako opatření vůči jednotlivým národům a sociálním skupinám vždy vyvolávalo nejednoznačné názory, řadu různých výkladů a postojů. Deportace německých obyvatel byla dlouhou dobu zapovězeným tématem a až do začátku 90. let 20. století nebyla objektem speciálních výzkumů. Pouze v posledním desetiletí, díky zveřejnění některých dokumentů, se odhalila fakta kruté rasové diskriminace v mnoha regionech Ruska a státech dnešního SNS, včetně Ukrajiny. Hlavní dokumentací je především Usnesení Předsednictví ústředního výboru komunistické strany bolševiků ze dne 31. srpna 1941 „o Němcích žijících na území Ukrajinské sovětské socialistické republiky“ a Usnesení státního výboru pro obranu ze dne 22. září 1941 „o vystěhování Němců ze Záporoží, Stalinské a Vorošilovgradské oblasti“.²⁴

Den 28. srpna 1941 se stal tragickým dnem v dějinách etnických Němců v SSSR díky usnesení vlády Sovětů o vystěhování Němců z oblastí podél Volhy (Povolží).²⁵ Od této chvíle

²⁴ EVTUH V. B., CHIRKO B. V. *Nemcy na Ukraine (1920- 1990)*, 1994. str. 230

²⁵ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

začíná celá řada deportací Němců z různých regionů Sovětského svazu. Samotný pojem „deportace“ (lat. Deportatio – vyhoštění, vyhnanství)²⁶ předpokládá nucené vysídlení osoby či skupiny osob do jiného státu nebo na jiné území, při tom ve většině případů s ozbrojeným doprovodem.

Za trvání Velké vlastenecké války sovětská vláda nutila Němce k vystěhování nejenom v roce 1941, ale prakticky během celé válečné doby. Ale skutečně následující deportace se nazývaly jinak: evakuace (1943–1944) a repatriace (1945–1946). Už v první den války, 22. června 1941, byla založena právní báze pro následující nucené vysídlení. Tehdy byl vydán příkaz Prezidia nejvyšší rady SSSR, který uděloval vojákům právo vystěhovávat z území, kde je vyhlášeno stanné právo, osoby považované za „ohrožující společnost“. V této kategorii se automaticky ocitli představitelé německé národnosti bez ohledu na německé či sovětské občanství.

Jako první byli vyhošťováni Němci žijící na Krymu. Proces se sice jevil jako evakuování. Rozhodnutí o evakuaci krymských Němců bylo rozpracováno a zveřejněno v ustanovení „№ 75cc“ Rady pro evakuaci ze dne 15. srpna 1941 a v nařízení válečné rady pro jižní frontu. Některé vzpomínky prvních vystěhovaných Němců skutečně vypovídají o přesvědčení, že vystěhování má pouze dočasný charakter. Například, bývalý obyvatel města Simferopol E. P. Paps popsal proces vystěhování tak: „přišli k nám a řekli, bez jakýchkoliv vysvětlení, že nás vystěhují pryč z města na dobu přibližně do tří měsíců, do té doby, než skončí nepřátelské akce, že byty zatím zapečetí“. Však mnozí Němci hned projevíli příznivé názory na danou situaci. V dokumentaci NKVD (Národní Komisaríát Vnitřní SSSR) se uvádějí následující fakta: „první zprávy o evakuaci znepokojily německé obyvatele, byly zaznamenány případy neposlušnosti, panické a provokativní řeči. Tak, komandant sovchozu „Molodaja gvardia“ (Mládež garda) – pan Gerter, když už byl na nádraží, prohlásil: „Ať je tajemník komunistické strany rád, že mě vyhošťují, v jiném případě bych mu páčil do zad jako první“. Němec Koltajs Ivan Ivanovič, který již do začátku války míval problémy s NKVD, se k tomu vyjádřil obdobným způsobem: „nás vysídlují, a to je dobře, protože až se dostaneme za hranice německé fronty, vezmeme zbraně a vystoupíme proti sovětské vládě“. Němka Veber Helena Jakovlevna, narozená v roce 1919, pocházející z vesnice Kara-Kui v Leninské oblasti, když opouštěla vlastní ves, řekla: „vyhošťujte, hajzlové proklatí, stejně vás Hitler porazí“. G. N. Majer řekl: „23 let jsme zde bydleli a pracovali, kolegové nás považovali za dobré pracovníky, ale teď najednou se z nás stali

²⁶ *Slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné z: <http://nigger.wz.cz/0704.PDF>

nepřátele, kvůli nějakému bláznu Hitlerovi, kam nás odvezou nevím, ale čekají nás velká utrpení“.²⁷

Nakonec tato nucená „evakuace“, která se začala 15. srpna, ve většině regionů skončila 22. srpna 1941. Počet vyhoštěných se liší v různých zdrojích, většinou se uvádějí čísla od 50 do 53 tisíc lidí. 22. srpna 1941 vstoupilo v platnost usnesení státního výboru pro obranu №“702“ „o vystěhování Němců ze záporožské, stalinské a Vorošilovgradské oblastí“.²⁸

Lze říci, že tento dokument byl základním krokem v procesu deportace německých obyvatel z území Ukrajiny. V usnesení jde o vyhoštění z východních oblastí Ukrajiny. V té době se v režimu okupace nacházelo celé pravé pobřeží, boje pokračovaly na levém břehu řeky Dněpr.

Následkem usnesení, dle zpráv útvaru pro speciální přesídlení NKVD SSSR ze dne 25. prosince roku 1941, bylo z oblastí Záporoží vystěhováno 32 032 lidí (plánovaný počet vyhoštěných lidí – 53 566), z Vorošilovgradské oblasti – 9 858 lidí (z plánovaných 13 000), ze stalinské oblasti – 35 477 lidí (z plánovaných 36 380), z města Dněpropetrovsk – 3 250 lidí.²⁹

Plán deportace nebyl realizován díky tomu, že v podmínkách rychlého napadení německých vojáků se nepodařilo zorganizovat odvoz úplně všech německých obyvatel. Ve chvíli, kdy se rozhodlo o provedení masové deportace, velká část území, kde bydleli Němci, už byla okupována. Nakonec se podařilo vystěhovat obyvatele převážně z levého břehu řeky Dněpr, na opačné straně skoro všichni němečtí lidé zůstali v místech trvalých bydlišť. Na levý břeh se později začali vracet Němci, kterým se podařilo schovat se během procesu vystěhování.

Například, v Nikolajevské oblasti před začátkem války žilo přibližně 30 tisíc Němců, stejně tolik zůstalo na území v době okupace. Do vsi Kolononikolajevka (Ettingerfeld) ve Vasilkovském rajonu Dněpropetrovské oblasti se na začátku roku 1942 vrátilo 17 lidí, z nichž 11 pocházeli z této vsi. Později se jeden z nich stal předsedou vesnice. Celkem byla z Ukrajiny vystěhována skoro čtvrtina všech Němců žijících v republice. Tak, dle předválečných výsledků sčítání lidí, na Ukrajině bydlelo přibližně 400 tisíc Němců (dle výsledků sčítání v roce 1937 401 880 lidí, dle výsledků sčítání v roce 1939 – 392 458 lidí). Po okupaci Ukrajiny německými silami na území zásobovacího sboru třetí říše „Ukrajina“ se nacházelo asi 163 tisíc etnických Němců (včetně 42 tisíc v Žitomirském generálním zásobovacím sboru, 5 tisíc ve Volyňském, 70 tisíc v Dněpropetrovském, 30 tisíc v Nikolajevském, 7 tisíc v Melitopoli). Kromě toho více než 130 tisíc etnických Němců bydlelo na území Zadněstří, kam patřila Oděská část Nikolajevské a

²⁷ EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraine (1920 – 1990), 1994., str. 239.*

²⁸ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

²⁹ EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraine (1920 – 1990), 1994., str. 243.*

část Vinické oblastí Ukrajiny. Během okupace německými vojsky bylo uskutečněno ještě jedno nucené přestěhování. V září roku 1942 H. Himmler ve svém hlášení k vrchním velitelům SS (Schutzstaffel) vyslovil svou myšlenku o výstavbě skupiny německých osídlení (okolo 100 sídel) se společným názvem Hegevald podél cesty Žitomir-Berdičev. Sídla byla určena pro volyňské Němce. Plánovalo se, že se do sídel přestěhuje asi 30 tis. etnických Němců. 10. října 1942 začalo stěhování. Jako první se nastěhovalo 6 tis. Němců ze severních rajonů Žitomirské oblasti. Proces stěhování se završil v březnu roku 1943. Celkový počet etnických Němců v Hegevaldu dosáhl 10 178. Jeden ze svědků, U. Lauer tvrdí, že se přesídlení uskutečnilo pod velkým tlakem a s doprovodem policie. Nakonec úmysl vytvořit „přírodní rezervaci“ pro německé obyvatele se nepodařilo realizovat.³⁰

V podmínkách válečné doby obyvatelé německých vsí pocítovali silnou nouzi, chyběly ty nejzákladnější věci pro normální život a rozvoj. Navíc se v roce 1943 změnila situace na frontě a německé velení se staralo o jiné záležitosti. Ve stejném roce Wehrmacht začíná ustupovat z území Ukrajiny a začíná nová evakuace Němců na západ. Nejdříve byla během evakuací většina etnických Němců přestěhována na Polské území (Vartegau).

Mnozí mladí lidé byli ve vojenské službě v německé armádě, přičemž to byli i Němci i mennonité. Většinou se do armády muži dostávali už na území Německa. Přestěhovalci vykonávali vojenskou službu v servisních vojenských oddílech, v oddílech ve válčících oblastech, i v oddílech SS. Mnozí Němci díky evakuaci dostali německé občanství.

Nejjednodušší cestou jak dostat občanství byla služba na vojně. Například, bývalý obyvatel města Nikolajev Ivan Gerner, který sloužil na vojně na konci roku 1944, popsal proceduru udělení občanství takto: „Po krátkém pohovoru dvou představitelů migračních služeb s důstojníkem mého vojenského oddílu mně byl slavnostně předán průkaz občana třetí říše a přání být váženým árijcem“. Později ale podobná fakta v životopisech Němců, kterým bylo uděleno občanství v nacistickém Německu, sloužila jako základní body pro obvinění z vlastizrady. Následující etapou „velké cesty“ pro představitele německé národnosti byla repatriace. Globální proces repatriace se začal v létě roku 1944, po zveřejnění usnesení Státního výboru obrany ze dne 18. srpna 1944 „o organizaci návratu do země sovětských občanů násilně

³⁰ Materiály 3. vědecko-praktické konference, Saratov, *Nachalnyj period Velikoj Otechestvennoj Vojny i deportacija rossijskich nemcev: Vzglyady i ocenki cherez 70 let*. ISBN 978-5-98355-078-0

deportovaných Němců a také občanů, kteří z různých důvodů byli nuceni pobývat za hranicí mezi Polskem a SSSR“.³¹

Některým osobám se podařilo uniknout – schovat se v západních zónách německé okupace a potom vycestovat do jiných států. V důsledku byl velký počet německých obyvatel SSSR umístěn do „filtračních“ táborů. Celkem pro kontrolu repatriovaných obyvatel bylo vytvořeno asi 200³² filtračních středisek a táborů.

Největší štěstí měli obyvatelé Dněpropetrovska (z 28 lidí, kteří byli podrobeni kontrole, se 8 vrátilo do města), vsi Veseloje Sinelnikovského rajonu (8 ze 20), do Jamburgu Dněpropetrovského rajonu se vrátilo 8 lidí z 69, do města Krivoj Rog 7 z 16, do vsi Kilmanstal Sinelnikovského rajonu 5 z 25, do města Nikopol 4 z 19, do vsi Rybalskoje Dněpropetrovského rajonu 4 z 33, do města Sinelnikovo 3 ze 7. V mnohých střediscích nebyly registrovány žádné případy návratu do místa trvalého bydliště.³³

4.1.3. Poválečné období

Ke konci roku 1945 repatriace etnických Němců skončila. Celkový počet Němců přestěhovaných zpět do Sovětského svazu činil přibližně 150 tis. lidí³⁴. Toto přestěhování lze také nazvat násilným. Většině Němců se nepodařilo vrazit se zpátky do původních míst, odkud byli vyhoštěni. Přesto, že si přáli návrat do rodných míst – byli nuceni stěhovat se do východních oblastí země, tam, kde se již nacházeli ti, kteří byli deportováni v předchozích letech a dostávali status „specpřestěhovalců“ (spec. – oblíbená sovětská zkratka slova speciální, zvláštní).

Většinou to byly oblasti Uralu (Molotovská, Sverdlovská, Čeljabinská oblast a Udmurtska ASSR), evropský sever RSFSR (Archangelská, Vologodská oblast, ASSR Komi), západní Sibiře (Altajský Kraj, Novosibirská, Tomská, Kemerovská oblast) a také do Kazachstánu a Tádžikistánu.³⁵

Obecně lze říci, že za trvání Velké vlastenecké války Němci, kteří zůstali na okupovaném území, přežívali ve stavu trvalého přemísťování. Přežili deportaci v roce 1941, evakuaci v letech 1943–1944 a repatriaci v letech 1945–1946. Přestože tato opatření realizovaly různé vlády a různé státy, mají hodně společných rysů. Především to je násilný charakter všech jmenovaných deportací. Prakticky ve všech třech případech se němečtí obyvatelé ocitli v cizím prostředí,

³¹ Materiály 3. vědecko-praktické konference, Saratov, *Nachalnyj period Velikoj Otechestvennoj Vojny i deportacija rossijskih nemcev: Vzglyady i ocenki cherez 70 let*. ISBN 978-5-98355-078-0.

³² Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

³³ EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraine (1920 – 1990)*, 1994., str. 251.

³⁴ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

³⁵ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

bydleli ve špatných podmínkách, museli těžce pracovat, neměli stejná práva jako místní obyvatelé (poslední se týká nejenom periody evakuace v Německu). I přesto němečtí lidé chtěli žít a nakonec přežívali.

Zde lze uvést názor jednoho odborníka z oblasti psychologie, který se snažil vysvětlit tento fenomén. Toto tvrzení je sporné, přesto má racionální jádro: „Němečtí lidé neprojevují vášnivou oddanost své vlasti a snadno se přesídlují do cizích míst. V cizině se Němci přeměňují v přestěhovalce a při dobrém, spravedlivém chování vlády jsou velmi pracovitou, čistotnou a hospodárnou národností, čímž se liší od jiných národností“.³⁶

4.2. Současnost

Nová etapa v životě "sovětských" Němců začala s rozpadem Sovětského svazu. Přes veškeré úsilí se jim nepodařilo obnovit republiku v Povolží. Boris Jelcin reagoval na jejich prosby. Řekl, že by jim mohl pro tento účel vydělit pouze bývalý jaderný výcvikový prostor Kapustin Jar! Pouze první ukrajinský prezident Leonid Kravčuk oficiálně pozval Němce na Ukrajinu. V roce 1996 ze střední Asie, Kazachstánu a Ruska odjelo, hlavně do Západního Německa, asi 220 000 Němců. Někteří z nich se vrátili na Ukrajinu a na Krym. Pro úspěšné začlenění Němců do ukrajinské společnosti bylo uděláno hodně, ale vůdce krymských Němců Vladimír Renpening, dříve předseda Národní Rady Němců Krymu, více hovoří o problémech a složitostech svých soukmenovců.

"Dnes probíhá poslední fáze procesu zničení německé diaspory. I když ne vždy je za to Ukrajina zodpovědná. Jde o to, že Němci, kteří zůstali na území Ukrajiny, většinou přišli o jazykové a kulturní styky s Německem a nejsou v historické vlasti považováni za Němce. Tudíž se nemohou vrátit do Německa. Současně Němci, kteří se vrátili na Krym, nemohou získat ukrajinské občanství – pasy nemá více než 500 lidí. Během 55 let byl dokončen proces umělé asimilace: mateřský jazyk je ztracen, více než 70 % manželství jsou smíšená, podle úrovně vzdělání jsou Němci skoro poslední, mizí poslední výhonky německé kultury, dochvilnost. Mentalita moderních Němců je silně ovlivněna sovětskou minulostí, byly zničeny hřbitovy, kostely, památky, nejsou národní německé školy, okresy, obecní rady. Na jedné straně chceme zůstat Němci, na druhé straně – žít na Ukrajině, v zemi, která se stala pro nás druhou vlastí. Za prvé, neexistuje možnost vrátit se do Německa. Za druhé – přilákaly nás příznivější klimatické podmínky na Krymu. Za třetí – laskavý postoj místních obyvatel. Za čtvrté, – vysoká, v

³⁶ KRYSKO V. G. *Etičeskaja psihologija: učebynye materialy dlja studentov vysshih učebynyh zavedenij*. 2002. str. 113–114, ISBN 5-7695-0949-X.

porovnání s Asií, úroveň civilizace. Za páté – úzké vazby Německa a Ukrajiny, což nám dává možnost dívat se do budoucna s nadějí. Proto závěr je jasný – vzít v úvahu současnou situaci a nalézt optimální cestu uspořádání Němců na Ukrajině. Obtížným problémem je sebeorganizace Němců na Ukrajině. A bez toho není možné řešit problém zachování identity Němců na Ukrajině v souvislosti s jejich složitou historií " – říká Vladimír Renpening.³⁷

Neplní své povinnosti i Německo. Historická vlast se chrání legislativně a nepovažuje za Němce ty, kteří ztratili svůj rodný jazyk. Je to ponižující a porušuje to důstojnost přistěhovalců z německých zemí. Ale oni nejsou vinni, že jsou v podmínkách těžkého pronásledování téměř půl století pouze na základě státní příslušnosti.

Vladimír Renpening věří, že na základě skutečnosti, že v roce 1941 bylo z Ukrajiny vyhoštěno asi 400 000 Němců a v roce 1944 – 200 000 krymských Tatarů, co je dvakrát méně, problém Němců se bude nacházet na stejné úrovni, na které je umístěn problém krymských Tatarů. «My, Němci, máme uctivý postoj k národním právům a zájmům Ukrajinců a dalších etnických skupin na Ukrajině, ale máme své vlastní národní zájmy, které chceme ochraňovat. My jsme občané Ukrajiny, ale my chceme zůstat Němci, stejně jako naši předkové, a to nám jen pomůže, abychom pracovali ve prospěch naší nové vlasti. Ale tyto problémy budeme moci řešit pouze společně» – říká Vladimír Renpening.³⁸

Podle údajů celoukrajinského sčítání lidu roku 2012³⁹ žije na Ukrajině přibližně 33 tis. Němců. Avšak představitelé německých společenských organizací Ukrajiny nikterak nespěchají s využitím těchto údajů, mají za to, že část etnických Němců dosud skrývá svůj původ i po rozpadu SSSR – mnozí mají ještě silně na paměti deportace a stále ještě slýchávají pohrdavé pokřiky „fašisti“.

«Mnozí si myslí, že jsme buď potomky okupantů, nebo vojáků. Ale tak to není. Málokdo ví, že na území Ukrajiny žilo do roku 1939 přibl. 880 000 zástupců německého etnika. Jejich sídla se v téměř dvousetleté historii rozkládala z větší části v centrálních a západních oblastech a též na jihu Ukrajiny (v Oděské oblasti a na Krymu). Ale na začátku války, v srpnu 1941, bylo během několika dnů deportováno téměř 500 000 etnických Němců na Sibiř a do Kazachstánu. Tady byli nuceni pobývat v internačních táborech a pracovat v pracovních vojenských jednotkách (Trudarmija). Téměř třetina jich zahynula hladem, v důsledku sibiřských mrazů a

³⁷ *Nemcy i v Krymu nemcy*. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>

³⁸ *Nemcy i v Krymu nemcy*. [online]. [cit. 2012-03-20].

Dostupné z: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>

³⁹ *Chislennost naselenija na 1 fevralja 2012 goda* [online]. [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ds/kn/kn_u/kn0212_u.html

těžkých životních podmínek – vypráví představitel Svazu ukrajinských Němců Vladimír Lejsle: «Počátkem 70. let v souvislosti se zrušením administrativního zákazu se začali Němci vracet na Ukrajinu. V roce 1989 jejich počet přesáhl 44 000. V 90. letech odjelo mnoho rodin k trvalému pobytu do Německa. Ale v současnosti vlna imigrace usnula: zaprvé, kdo chtěl, již odjel, zadruhé, životní úroveň se na Ukrajině zvýšila a mnozí vidí svoji perspektivu zde. A svoji náklonnost k historické vlasti začali projevovat zapojením se do rozvoje mezinárodních kulturních projektů a německo-ukrajinské obchodní spolupráce».⁴⁰

4.2.1. Registrace Rady ukrajinských Němců

Vzhledem ke zkušenostem z práce Lidové rady ukrajinských Němců nepodpořili delegáti 3. sjezdu ukrajinských Němců záměrně registraci Rady jako právnické osoby pro období od roku 2005 do roku 2009 s cílem oddělit Zastupitelský orgán od finančně-hospodářské činnosti. Jako východisko ze situace bylo navrženo využít jednu z organizací s celoukrajinskou působností oprávněnou provádět organizačně-hospodářskou činnost. Od roku 2005 do roku 2008 plnila tuto úlohu Asociace Ukrajinských Němců, od roku 2008 až doposud – MOO «Wiedergeburt». Koncem roku 2009 prokázala Rada Ukrajinských Němců efektivní práci svou finanční způsobilost a přesvědčila delegáty 4. sjezdu Ukrajinských Němců o nutnosti registrace této struktury jako právnické osoby. Na Sjezdu Ukrajinských Němců, který probíhal v prosinci roku 2009, se práce zúčastnili oprávnění delegáti ze všech regionů Ukrajiny zastupující zájmy přibližně 20 000 z 34 000 etnických Němců. Sjezd byl uznán ukrajinskými orgány a přijal Program etnosociálního rozvoje německé menšiny na Ukrajině a rovněž rozhodl o registraci Rady ukrajinských Němců jako právnické osoby. V současnosti tvoří Radu prezidium v čele s předsedou a Rada regionů reprezentující zájmy jednotlivých oblastí. Prezidium se skládá z 11 lidí zodpovídajících za práci v různých specializovaných oborech.⁴¹

V současnosti velký počet Němců žije v Dněpropetrovské, Oděské, Zakarpatské oblasti. Soudržné německé celky žijí též v Doněcké, Příazovské, Nikolajevské a Oděské oblasti. V tabulce (viz příloha č. 2) je uveden současný počet Němců žijících v různých oblastech Ukrajiny.

⁴⁰ *Portal nemcev Ukrainy*. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.deutsche.in.ua/>

⁴¹ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

4.3. Němci v Kyjevě. Přínos do historie Ukrajiny

Kyjev je jedno z nejkrásnějších měst ve světě, hlavní město Ukrajiny, město známé svou historií, která začala víc než 15 století nazpátek. V Kyjevě žili a pracovali lidé různých národností: Ukrajinci, ruští Židé, Poláci, Němci. Podle údajů centra německé kultury v Kyjevě žije více než 1000 etnických Němců, kteří mají bohatou historii.

Rok 2007 je pro německou komunitu v Kyjevě zvláštní – oslavuje 240 let své existence a 150 let vysvěcení kostela svaté Kateřiny. Poprvé po mnoha letech se můžou potomci Gótů žijící v hlavním městě zúčastnit jubilejních oslav. Jsou to například koncerty za účasti umělců z Německa, výstavy fotografií "Němci v historii Kyjeva" a "Archeologické památky Kyjeva vytvořené Němci", prezentace vědeckého výzkumu "Němci v historii Kyjevské univerzity 19. – 20. století". To vše bylo možné především díky vytrvalosti vedoucího Kyjevské Evangelicko-luteránské komunity pastora Petera Zahi, a rovněž díky prvnímu tajemníkovi velvyslanectví Německa na Ukrajině Jean-Pierru Frawleymu.⁴²

Historie Kyjevských Němců začala před stovky let, kdy se rodáci z německých zemí začali usazovat na území Kyjeva již v dobách jeho založení. O německých obchodnících, řemeslnících, misionářích, diplomatech ve městě na řece Dněpr se opakovaně zmiňovaly kroniky, letopisy a jiné prameny. Vznik německé kolonie v Kyjevě se datuje do doby vlády císařovny Kateřiny II, německé princezny Sofie Anhalt-Zerbst.

Profesor univerzity svatého Vladimíra (nyní Národní Univerzita Tarase Ševčenka) a ředitel prvního Kyjevského gymnázia Němec Dellen potvrzuje, že evangelicko-luteránská komunita ve městě vznikla přibližně v roce 1765. První soukromou lékárnou na Podolí, otevřenou v roce 1728, vlastnil německý lékárník Johann Geytor (Eyster), který pro ni vybudoval na Podolí kamennou budovu. V roce 1751 se stala majetkem rodáka z východního Pruska Franz-Georga Bungeho (1717–1792), který byl iniciátorem vzniku evangelicko-luteránské komunity.

Z osmi synů a čtyř dcer Bungeho téměř všichni zasvětili své životy medicíně. Ivan Frederick založil lékárnou, která více než 100 let sloužila lidem Kyjeva. Christian pracoval jako lékař v kyjevské vojenské nemocnici. Byl známým odborníkem na dětské nemoci. Popularita a autorita Christiana Bungeho byla tak velká, že v roce 1848 obdržel titul doktora medicíny bez povinných zkoušek.

⁴² *Nemcy na istoricheskom landshafte Kieva*. [online]. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://zn.ua/SOCIETY/nemtsy_na_istoricheskom_landshafte_kieva-51518.html

Jediný syn Christiana Bungeho Nikolas si zaslouží podrobnější zmínku. Medailista Prvního kyjevského gymnázia absolvoval s nejvyšším hodnocením Právnickou fakultu Univerzity svatého Vladimíra a získal titul kandidáta jurisprudence. Během následujících pěti let Nikolas přednášel na Něžinském lyceu knížete Bezborodka a po obhajobě disertační práce získal titul profesora alma mater.⁴³

Na univerzitě se Nikolas Bunge staral o nadané studenty. Byl prvním, kdo zavedl praxi ve vzdělávacím procesu. Své znalosti a myšlenky mladý vědec uváděl v řadě publikací o ekonomice, financích a právu. Výjimečnost této osoby jednoznačně potvrzuje fakt, že byl třikrát (jedinečný případ) zvolen rektorem univerzity. Přednášel také v Kyjevském ústavu ušlechtilých dívek, byl redaktorem statistických a geografických odborů Komise pro popsání provincií Kyjevského školního okresu. V roce 1860 Nikolas Bunge vykonával funkce ředitele úřadu Kyjevské Státní banky, založil také “Společnost vzájemného úvěru”, soukromé úvěrové instituce, komerční banku, zasloužil se o vznik burzy.⁴⁴

Autorita Nikolase Bungeho byla natolik nesporná, že car Alexander II. jej přizval do komise pro přípravu rolnické reformy roku 1861. Bunge prosazoval, že by stát měl podporovat nejvíc práce schopné a aktivní zemědělce, kteří hospodaří pomocí farmářských metod. Proto, díky jeho doporučením, kreditní banka zvýšila svou podporu prosperujícího rolnictva. V roce 1880 se stal Nikolas Bunge ministrem financí Ruského carství. Ochranařská politika, kterou prováděl Bunge, vrátila zpět ztracené pozice po krymské válce. K té době ukrajinská půda spolu s uhlím Donbasu, železnou rudou Krivbasu, inženýrstvím Charkova, Luganska, Kyjeva, loďařstvím Nikolajeva a Chersonu byla nejperspektivnějším průmyslovým regionem carství.

Přestože reakcionáři dosáhli svého tím, že Nikolas Bunge odstoupil z postu ministra, krátce poté jej Alexander III. jmenoval hlavou Výboru ministrů. Na této pozici působil osm let až do své smrti. Za tu dobu přispěl k výstavbě a vybavení hutnických podniků na Ukrajině, kterých ke konci devatenáctého století bylo již sedmnáct. Byly přilákány zahraniční investice a jejich následné zhmotnění se konalo pod přísnou vládní kontrolou. Ukrajina se stala hlavní uhelnou a hutní základnou carství. Těžba uhlí v Donbasu vzrostla během roku 1861–1900 na 100 %, železné rudy – 158 krát. Zásluhy Nikolase Bungeho ve vědě byly řádně oceněny – byl zvolen členem Carské Akademie Věd.

⁴³ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 92- 94, ISBN 978-966-7863-77-7.

⁴⁴ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 9, ISBN 978-966-7863-77-7.

15. června 1895 vynikající vědec, pedagog a politik zemřel. Podle poslední vůle byl pohřben v německé části Bajkového hřbitova vedle své matky, která měla v životě Nikolase Bungeho zvláštní místo. Posledního rozloučení s Nikolasem Bungem se zúčastnily tisíce obyvatel Kyjevu. Ve své rozlučkové řeči jej nazval rektor univerzity F. Fortinsky "ideálním profesorem, občanem, člověkem." Teprve nedávno, zejména díky děkanu Fakulty ekonomické, Národní univerzity Tarase Ševčenka, profesorovi V. Bazileviči, se jméno Nicholase Khristianoviče Bungeho vrátilo ze zapomnění. Na ekonomické fakultě bylo několik přednášek z publikovaných materiálů Bungeho, z jeho monografie "N. Bunge: Moderní diskurs".⁴⁵

S Kyjevskou Univerzitou jsou spojeny životy mnoha Němců. Jejím rektorem, kromě Bungeho byl také Ernst-Rudolph Trautfetter (zakladatel univerzitní botanické zahrady) a Nicholas Rennekampf. Více než 30 let se o univerzitní knihovnu staral Nicholas Kordt. Podle jeho plánu vytvořil architekt K. Osmak projekt budovy univerzitní knihovny (nyní pobočka první Národní knihovny Ukrajiny V. Vernadského). V těžké době první světové války vedl N.Kordt přesun univerzitní sbírky knih, která obsahovala 700 000 svazků, do Saratova a časem i návrat do Kyjeva. Vědec byl spoluorganizátorem celostátní knihovny na Ukrajině, v roce 1920 přednášel na několika univerzitách v Kyjevě, působil v archeografické Komisi Ukrajinské Akademie Věd.

V Kyjevě dlouhou dobu pracoval Viktor Schröter, dle jehož projektu bylo postaveno Městské divadlo (nyní Státní opera Ukrajiny). Johann Gottfried Schadel - architekt budovy akademie v Kyjevě, velké zvonice Kyjevsko-Pečorské Lavry a Klovského Palacu.⁴⁶

Alexander Schille je architektem budov Státního muzea písemnictví na Ukrajině, burzy, Vysoké hudební školy, ruské hudební společnosti a městského parlamentu (poslední dvě byly zničeny během druhé světové války). Je také autorem projektů fontán a kyjevského vodovodu. Podle projektu R.Meltsera v eklektických formách bylo postaveno muzeum západního a orientálního umění (dnes muzeum Chaněnko). Architektem budovy úřadu jihozápadní železnice je Aleksandr Gogen. Centrální budova polytechnického institutu v Kyjevě byla postavena dle návrhu Jerome Kittnera. Tržnice (nyní Bessarabská tržnice) pochází z dílny architekta Jindřicha Guye. V roce 1911 byla postavena jedna z nejlepších knihoven ve

⁴⁵ *Nemcy na istoricheskom landshafte Kieva*. [online]. [cit. 2012-03-23].

Dostupné z: http://zn.ua/SOCIETY/nemtsy_na_istoricheskom_landshafte_kieva-51518.html

⁴⁶ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 101, ISBN 978-966-7863-77-7.

městě, nyní Národní Parlamentní knihovna Ukrajiny, podle projektu Ebiga Klave. Spoluautorem pomníku knížete Vladimíra je Peter Klodt von Jürgensburg.

Čestnému členovi Kyjevské univerzity Amandu Struve by měl být Kyjev vděčný za železniční spojení přes řeku Dněpr, vodovod, první elektrické tramvaje v Rusku. Struven postavený kovový železniční most koncem 60. let 19. století byl v té době největší podobnou stavbou v Evropě.⁴⁷

Během let 1875–1879 vykonával funkci starosty města N. Rennenkampf, který byl profesorem na univerzitě, po něm – Gustav Eysman. Profesorem Kyjevské konzervatoře byl rodák z Jelizavětogradu, vynikající klavírista a pedagog Heinrich Neuhaus. Ferdinand Anders – autor v Rusku první vzducholodi měkké konstrukce "Kyjev", v níž osobně provedl asi 160 letů. Budoucí konstruktér vystudoval Kyjevský polytechnický institut.⁴⁸

S městem je spojena téměř dvacetiletá, s malými přestávkami, perioda života slavného ukrajinského básníka Jurija Klenu (Oswalda Burgardta, 1891–1947). Rodák z Podolí vystudoval gymnázium v Kyjevě, studoval na univerzitě, kde pak přednášel.

Na začátku 20. let 20. století pracoval v Kyjevě historik umění, akademik Akademie Věd Ukrajinské SSR Fedor Schmit – slavný výzkumník architektonických památek a malířství Ukrajiny. Žák Kyjevské university Fedor Ernst je autorem řady prací o dějinách ukrajinské architektury a známé příručky "Kyjev. Průvodce" (1930).

Hlavním umělcem Národního akademického divadla I. Franko byl profesor, národní umělec Ukrajiny, akademik Akademie umění Ukrajiny, vítěz Národní ceny Ukrajiny Ševčenko a Státní ceny SSSR Danilo Lider. Jména mnoha umělců německého původu jsou spojena s Kyjevskou hudební školou a Kyjevskou pobočkou Ruské hudební společnosti. A to například, Ludwig Albrecht, Ernst Moritz Glier a jeho syn Reinhold – budoucí profesor a ředitel konzervatoře v Kyjevě. K oživení německé komunity v Kyjevě dochází po zániku Sovětského svazu. V tu dobu ve městě vznikaly organizace, které měli jak politické, tak i humanitární úkoly: "Wiedergeburt", "«Widerstrahl»", "Kinderstimmen" a jiné. Byly publikovány noviny Deutscher Kanal ("německý kanál"). Nyní je v hlavním městě kancelář Asociace Němců Ukrajiny, která

⁴⁷ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 103, ISBN 978-966-7863-77-7.

⁴⁸ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 137-139, ISBN 978-966-7863-77-7.

sdužuje většinu v zemi působících německých nevládních organizací. Již několik let asociace vydává vlastní noviny Deutsche Zentrale Zeitung ("Centrální Německé Noviny").⁴⁹

4.4. Němci na Krymu

Jedna z největších německých komunit Ukrajiny žije na Krymu. Německá populace Krymu měla na jeho rozvoj velký vliv. Do historie poloostrova se přidaly jedinečné kulturní, ekonomické, sociální stránky, které se staly nedílnou součástí historie ukrajinských Němců. Na Ukrajině jsou Němci zapojeni do tří oficiálně registrovaných organizací – Mezinárodní organizace Němců "Wiedergeburt», «Sdružení Němců na Ukrajině» Sdružení «Německá mládež na Ukrajině».

4.4.1. Z historie Němců na Krymu

Předpokládá se, že Němci se začali přemísťovat na jih Ruského carství, včetně Krymu, za vlády Kateřiny II. Ale abychom byli přesní, v té době šlo o jejich plánované přemístění. Evropeizace carství začala už za vlády Petra I., který aktivně využíval německé zkušenosti a odborné znalosti.

Je známo o přemístění na Krym "danzigských kolonistů" – 510 mužů a 410 žen v letech 1787–1788 a v roce 1803 – s vydáním 10 000 děsjatin⁵⁰ úrodné země na tzv. Starém Krymu. Ale oficiálně zaregistrované německé komunity se na Krymu objevily až v roce 1805. Na jihu se usazovali většinou mennonité, ale mezi nimi byli jak katolíci, tak i protestanti. Celkem v oblasti Černého moře, Besarábii, v oblasti jižního Kavkazu byla založena 181 kolonie. Na Krymu bylo kolonií málo: tři v okrese Simferopol – Neusatz, a Friedenthal a Rosenthal (nyní Krasnogorskoe, Kurortnoe a Aromatnoe), a dva ve Feodosii – Heilbrunn a Herzenberg (nyní Privetnoe a Pionerskoe). To byli přistěhovalci z Bádenska-Württemberska, Pruska a jiných německých zemí. V roce 1805 založili přistěhovalci ze Švýcarska kolonii Zurichtahl na Východním Krymu, nyní vesnice Zolotoe Pole. V roce 1810 (podle jiných zdrojů – 1811) byla v Simferopolské čtvrti založena kolonie Němců Kronentahl.⁵¹

Důvodem pro vystěhování Němců bylo nejen pozvání do Ruska, ale také následky Sedmileté války v jejich vlasti, francouzská okupace po válce s Napoleonem, neúroda, hladomor,

⁴⁹ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 106-109, ISBN 978-966-7863-77-7.

⁵⁰ *Encyklopedie CoJeCo*. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=19267&s_lang=2&detail=1&title=d%ECsjatina

⁵¹ *Nemcy i v Krymu nemcy*. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>

těžké a často nespravedlivé metody řízení, například prodej vojáků do Ameriky, omezení svobody vyznání atd.

Kolonisté dostali na Krymu značné přiděly půdy cca 60–65 děsjatin, byli osvobozeni od vojenské služby a placení daní na 3 až 10 let. Ale starost carství o nové přesídlence však nebyla tak charitativní, spíš touha mít své výhody.

Během krymské války (1853 – 1856) mělo Rusko bojovat proti široké koalici (Británie, Francie, Turecko a království Sardinie). Pod kontrolou byl nejen vojenský systém, ale také vztah občanů různých národností žijících na Krymu ke státu. Při nedostatku železnic vedoucích na Krym se stalo nejdůležitějším problémem využívání místních zdrojů. Němečtí kolonisté tvořili 7 % obyvatel Tavrijské gubernie a byli třetí největší etnickou skupinou hned po Tatarech a Rusech. Spolu s lidmi jiných národností Němci hodně pomáhali ruské armádě, dodávali zadarmo nebo za minimální odměnu krmivo, potraviny, jídlo, oblečení atd. Německé ženy vykonávali funkce zdravotních sester, pomáhali léčit raněné, zdejší obyvatelé pomáhali s přepravou zraněných vojáků, zbraní a proviantu.

V 60. – 70. letech 19. století pozvala ruská vláda Němce, aby založili nové kolonie na Krymu. Podle údajů ústředního statistického výboru Ministerstvo vnitra Ruského carství v roce 1865 bylo na poloostrově už 45 míst s německým obyvatelstvem. Byla to miniaturní městečka s hezky uspořádanými ulicemi, kamennými domy pokrytými dlaždicemi. V centru stála škola. Skoro všichni kolonisté byli gramotní. Školy byly provozovány na vlastní náklady. Na Krymu bylo 180 vesnických německých škol, dvě střední odborné školy – a Neuzatské a Zurichtalské, dívčí gymnázium. Pro další vzdělávání byly děti posílány do Německa.⁵²

Hlavní činností Němců bylo zemědělství, ve velkých koloniích se vyskytovali také řemeslníci – koláři, kováři. Případy přesídlení německých kolonistů do města byly velmi vzácné. Do velkých měst se stěhovali většinou z Německa, proto Němci, obyvatelé velkých měst, zpravidla neměli vztahy s Němci, kteří bydleli na vesnici. V každém Krymském městě byly malé izolované německé kolonie. V Simferopolu, například, se skládala z více než tisíce lidí. Historie Krymu zná jména mnoha Němců – vědců, umělců, známých po celém světě. Mezi ně patří především Peter Simon Pallas a Fedor Milgauzen. Peter Pallas (1741–1811) – zoolog, botanik, geolog, antropolog, člen carské Akademie Věd. Vědec, který byl pozván do Ruska jako profesor přírodní věd, žil na Krymu nepřetržitě od roku 1795 do roku 1810. Věnoval výzkumu poloostrova mnoho ze svých prací. Jeho statek v Simferopolu byl používán jako letní chata a

⁵² *Nemcy i v Krymu nemcy*. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>

prostor pro vědecký výzkum a tvořil jej dům, dvě hospodářské budovy, přístavby a obrovská zahrada.⁵³

4.4.2. Konec výsadám

Brzy však "zlatý věk" pro německé kolonisty v Rusku skončil. Výsady byly zrušeny. Na konci 19. a na počátku 20. století proběhlo několik vln emigrace ruských Němců do Ameriky, kteří hledali cestu za lepším životem v zámoří.

Od roku 1914 vzhledem ke vzniku první světové války se všude posilovaly antiněmecké nálady, byla prováděna intenzivní propaganda nejen proti Německu, ale i také proti Němcům žijícím v Rusku.

V srpnu 1914 bylo místním orgánům správy Petrohradu rozkázáno zadržet a vyhostit z Krymu do Zavolžských gubernií 4 500 Němců, kteří měli německé občanství. Byla to první německá deportace. 2. února 1915 carská vláda rozhodla o likvidaci německých pozemkových vlastnictví. V Tavrijské gubernii byla vytvořena instituce, která se zabývala popsáním a hodnocením nemovitostí kolonistů. Postoj k Němcům se změnil až po Únorové revoluci. Brzy byl organizován Gubernský Výbor krymských Němců. Předsedou byl právník ze Simferopolu Heine. Mnozí Němci se vrátili na Krym z vyhnanství. V roce 1918 byl založen První Jekatěrinoslavský komunistický jezdecký pluk, který bojoval proti německým okupantům na Ukrajině a na Krymu. V roce 1920 německý jezdecký pluk v armádě Buďonného vedl vojenské operace proti Wrangelovi, Machnovi. Mnoho Němců bojovalo i proti bolševikům. Od roku 1919 byli mobilizováni němečtí občané od 18 do 40 let: nejprve do ozbrojených sil Děnikina v jižním Rusku. Často mobilizace byla prováděna násilně.⁵⁴

Když byla na Krymu nakonec ustanovena sovětská moc (listopad 1920), Němci dlouhou dobu byli v opozici vůči stanovenému režimu, chovali se apaticky. Za prvních 5 let sovětské moci do Komunistické strany Sovětského svazu vstoupilo asi 10 Němců. V prosinci 1920 byl vytvořen speciální výbor pro posílení agitace mezi kolonisty. Člen Kominterny Pogani začal vydávat pro Němce noviny «Rudý Krym». Byly publikovány noviny pro luterány a katolíky.⁵⁵

Ve 30. letech byly zpravidla bohaté německé domácnosti vyvlastněny, mnoho Němců bylo vyhoštěno z Krymu. Dotkla se jich i bezprecedentní vlna represí v období 1937–1939. Mnozí Němci měli příbuzné v zahraničí a stačil jeden dopis z ciziny, aby byl člověk

⁵³ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

⁵⁴ *Nemcy i v Krymu nemcy*. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>

⁵⁵ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

obviněn ze špionáže a navždy zmizel ve sklepeních NKVD nebo v GULAGu. Téměř všechny německé rodiny zůstaly bez otců, kteří byli buď zastřeleni, nebo vyhoštěni do pracovních táborů. Smíšená manželství a asimilace, vyvlastnění a Stalinské represe, to všechno nakonec podlomilo hospodářskou a sociální základnu německého etnika na území Ruska a Ukrajiny.

4.5. Spolková činnost Němců na Ukrajině

Cesta ke konsolidaci byla dlouhá, ale zcela demokratická, dobře promyšlená s ohledem na zájmy všech stran. Výsledkem konsolidace bylo přijetí rozhodnutí 3. sjezdu ukrajinských Němců v roce 2005 vytvořit zastupitelský orgán německé menšiny na Ukrajině jako nejvyššího orgánu samosprávy ukrajinských Němců – Rady ukrajinských Němců.⁵⁶ To se podařilo díky cílevědomé práci všech společenských sdružení na vytvoření jednotné samosprávné organizace německé menšiny na Ukrajině zastupující její zájmy a realizující cílevědomou koordinující a kontrolní práci při realizaci rozhodnutí Sjezdu a Programu etnosociálního rozvoje.

V současné době působí na Ukrajině více než 170 německých společenských organizací⁵⁷. Nejvýznamnější z nich jsou – Asociace ukrajinských Němců, celoukrajinské sdružení «Německá mládež na Ukrajině» a mezinárodní společenská organizace «Společnost ukrajinských Němců – «Wiedergeburt-Obrození». S podporou SRN prostřednictvím dobročinného fondu «Společnost pro rozvoj» pracují v 68 obcích německá společenská centra, kde probíhá výuka němčiny a historie. V těchto centrech fungují i kroužky dekorativní a užité tvorby, divadelní, taneční a pěvecké. Pozornost se věnuje především rozvoji programu podpory seniorů a mládeže. Senioři tak mají možnost každoročního ozdravného pobytu v sanatorních a léčebně profylaktických zařízeních na jihu Ukrajiny. Pro mládež jsou realizovány projekty na Ukrajině i v Německu: historické výpravy, jazykové tábory a vzdělávací kurzy. Z důvodu koordinace a vyhodnocení rozvojových plánů probíhá jednou za čtyři roky Sjezd ukrajinských Němců, na němž ukrajínští Němci vypracovávají a schvalují program rozvoje na 5 let a volí Radu ukrajinských Němců – hlavní zastupitelský orgán německé menšiny na Ukrajině.

Jednou za dva roky organizují ukrajínští Němci celoukrajinský festival německé kultury, na kterém vystupují nejlepší domácí umělecké soubory i pozvaní hosté ze zahraničí: soubory taneční, sborové, hrající dokonce na alpské rohy. Mnoho Kyjevanů mělo již možnost seznámit se s kyjevským souborem «Deutsche Quelle», který vystupuje s podmanivými folklorními tanci na pivním festivalu Octoberfest.

⁵⁶ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

⁵⁷ Podle údajů centra německé kultury «Widerstrahl».

V posledních několika letech zástupci ukrajinských Němců pracující ve společenských organizacích významně přispěli k rozvoji své etnické skupiny. Ale tak jako každé jiné sdružení potřebuje se i sdružení ukrajinských Němců zdokonalovat. Aktualizuje se databáze příjemců sociální pomoci, zdokonalují se metody práce, byl obnoven Internetový portál ukrajinských Němců. Německé společenské organizace se aktivně zapojují do stávajících státních programů podpory. Zvláštní úlohu hraje fundraising. Značnou podporu poskytují jazykoví poradci ze SRN.

Významná role se přikládá výuce německého jazyka. Pokud by se německý jazyk nevyučoval, nepodporovala nezbytnost jeho používání, došlo by ke ztrátě národní identity. Německý jazyk se může stát prostředkem k uchování německé etnické identity. V současnosti probíhá práce na jazykové výuce v rámci systému samosprávy pouze částečně. Odpovídá za ni Goethe Institut. Avšak již nyní prokázal prvotní monitoring nízkou úroveň spolupráce místních organizací se SLZ (partnery Goethe Institutu). Současně se začaly v některých regionech k zajištění konkurenceschopnosti kurzů i možností samofinancování na bázi německých společenských organizací objevovat pobočky zkušebních center Rakouského jazykového diplomu. Společnými silami s BiZ – na Ukrajině se rozvíjí systém výuky efektivního managementu jazykové práce při německých společenských organizacích.

Důležitým strategickým zaměřením činnosti Rady ukrajinských Němců k zajištění etnokulturních potřeb etnických Němců a procesu rehabilitace utlačovaných Němců je rozšíření a prohlubování konstruktivní spolupráce s ukrajinskými státními orgány, především s Ministerstvem kultury a Ministerstvem školství, vědy, mládeže a sportu, Výborem pro lidská práva Nejvyššího soudu Ukrajiny. Samospráva ukrajinských Němců se zasazuje za obnovu práce meziresortních komisí týkající se problematiky etnických ukrajinských Němců a aktualizace ukrajinsko-německého protokolu o podpoře etnických Němců na Ukrajině.

Existuje ještě jedna oblast mající strategický význam pro Radu ukrajinských Němců, a to partnerství. Dvěma hlavními body projektu jsou Druhá německo-ukrajinská konference partnerských měst (ve formě Německo – Ukrajinského fóra), které se Rada ukrajinských Němců účastní velmi aktivně, i rozšíření spolupráce samosprávy ukrajinských Němců se společenskými organizacemi v SRN.

Spolu s kulturou rozvíjejí etničtí Němci aktivně i partnerské vztahy mezi ukrajinskými a německými městy. Realizují se též společensky významné akce a projekty, například celoukrajinské sdružení „Německá mládež na Ukrajině“ organizovala v roce 2011 cyklistický závod Ukrajina – SRN – Belgie zaměřený na alternativní energetické zdroje a recyklaci odpadů.

Ukrajínští Němci rovněž zahájili program přípravy dobrovolníků na EURO – 2012 pro mládež na základě zkušeností z Německa.

Mládež, to je další oblast, na kterou se Rada ukrajinských Němců aktivně zaměřuje. Třetinu ukrajinsko – německých výměnných akcí v rámci spolupráce mládeže již realizuje Všeukrajinská organizace německé mládeže Ukrajiny. V této době byly navázány partnerské vztahy s Volksbundem, Alte Schule, sportovním svazem mládeže Německa, německo-ukrajinským fórem, apod. Budoucnost německé mládeže na Ukrajině závisí na tom, do jaké míry a jak efektivně se jí podaří integrovat do partnerských vztahů mezi těmito zeměmi.

Centrum německé kultury «Widerstrahl» bylo založeno v roce 1992 jako charitativní centrum pomoci Němcům v Kyjevě Ludmilou Kowalenko-Schneider, členkou představenstva prezidia Němců na Ukrajině a vedoucí vzdělávacího programu Němci na Ukrajině. Dnes je ředitelkou tohoto centra. Na území Ukrajiny se nachází toto centrum v počtu sedmi poboček. Dnes není jen centrem Německé menšiny, ale i kulturně vzdělávacím centrem pro všechny Kyjevany, kteří mají zájem o německý jazyk, kulturu a tradice. Toto centrum má ve své režii mnoho akcí, např. uskutečnilo již pět ročníků kulturně-jazykových seminářů zaměřených na německou kulturu, jazyk a vzdělání, kterých se pokaždé zúčastnilo 30 zájemců jak z ukrajinských řad, tak i německých. Dále pořádá jazykové kurzy pro děti od 5 let, německé tábory pro německé děti, kdy každoročně na několik prázdninových dnů jezdí na Krym. V roce 2011 pořádalo centrum Mezikulturní soutěž pro německé a ukrajinské studenty, kteří pro opačnou národnost tvořili v oborech hudby, literatury, výtvarného umění a filosofie. Do projektu se přihlásilo na 440 projektů z různých škol a akce sklídila nevídaný úspěch. «Widerstrahl» je centrum, které se stará o udržení německé kultury, místo, kde se scházejí Němci za účelem studia německého jazyka, který se pomalu vytrácí z rodin žijících na území Ukrajiny, a schází se tam v klubech, které mají svá zaměření, např. Klub podnikatelů, Ženský klub, aj. Na začátku po svém založení mělo toto centrum v evidenci na 1 300 rodin, avšak postupně se tento počet snížil na pouhých 350. Během 90. let, po pádu Sovětského svazu, se mnoho rodin vrátilo zpět do Německa, nebo odešlo do zemí, kde začali znovu.⁵⁸

Již více než 4 roky pracuje hlavní středisko BiZ na Ukrajině v Centru německé kultury «Widerstrahl». Jeho vedoucí je Ludmila Fedorovna Kovalenko-Schneider. Centrum německé kultury «Widerstrahl» bylo vytvořeno na základě iniciativy kyjevských etnických Němců v roce 1992 jako charitativní společenská organizace. V současnosti je to nejen místo, kde se setkávají

⁵⁸ *Němci na Ukrajině*. [online]. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: http://krajane.czu.cz/wiki-pkokaisl/doku.php?id=nemci_na_ukrajine

Němci žijící v Kyjevě, ale stalo se i uznávaným kulturně-vzdělávacím centrem pro všechny obyvatele Ukrajiny, kteří se zajímají o německý jazyk, kulturu a tradice Německa i Rakouska.

Sjezd ukrajinských Němců v roce 2009 definitivně vyřešil všechny otázky týkající se umístění BiZ do systému samosprávy ukrajinských Němců. Delegáti sjezdu pověřili Ludmilu Fedorovnu Kovalenko-Schneider vedením úseku Vzdělávání v Radě ukrajinských Němců, čímž přímo integrovali vzdělávací centrum do systému samosprávy, a tím učinili významný krok k vytvoření trvale fungujícího studijně-vzdělávacího střediska německé kultury, jazyka a moderních vzdělávacích programů (Institut zvyšování kvalifikace ukrajinských Němců) na bázi úspěšně fungujícího vzdělávacího centra. Charakteristickým rysem Widstrahlu se stal trvalý rozvoj a samofinancování díky jazykovému vzdělávání. Jde pravděpodobně o klíčový faktor pro zachování identity ukrajinských Němců. Ve středisku začali pracovat jazykoví asistenti i dobrovolníci v rámci programu Evropské dobrovolné služby. Strategicky významnou událostí se stalo podepsání dohody se vzdělávacím centrem «OSD – Rakouský jazykový diplom» (Vídeň) a otevření zkušebního centra OSD v roce 2008. V roce 2010 společně s kulturním oddělením Rakouského velvyslanectví na Ukrajině byla na bázi «Widerstrahl» u založena Rakouská kulturní komora. Současně začal «Widerstrahl» samostatně podporovat konkurenceschopnost kurzů německého jazyka v německých společenských organizacích v různých ukrajinských městech nabízením speciálních programů studia a zvyšování kvalifikace učitelů zaměřené na etnické Němce a rovněž nabízením speciálních školení v managementu jazykové práce v organizacích.

Spolu s jazykovou výukou se začala koncem roku 2009 aktivně rozvíjet tzv. vzdělávací turistika do německojazyčných zemí (Německo, Rakousko, Švýcarsko). «Widerstrahl» spolu s partnery připravil celou řadu jazykových táborů podle finančních možností. Výsledkem studijních pobytů je rozvoj spolupráce s partnery v Evropě, a to v pro Ukrajinu nových vzdělávacích oblastech. V současnosti se tak stalo Středisko německé kultury Wiederstahl svého druhu Institutem zvyšování kvalifikace ukrajinských Němců. Skládá se z:

1. Studijní německý klub «August».
2. Zkušební centrum OSD Kyjev.
3. BiZ – Ukrajina – vzdělávací a informační středisko.
4. RIZ Kyjev – regionální informační středisko.
5. Campus D-A-CH – vzdělávací projekty v zahraničí.

CNK «Widerstrahl» již nyní vede jednání s Institutem problematiky vzdělávání Ukrajinské Akademie Pedagogických Věd zaměřené na realizaci společné vědecko-výzkumné práce v otázkách výchovy k národnímu sebeuvědomování mladé generace, rozvoje tvořivých společensky aktivních osobností, zdokonalování organizace studijně-vzdělávacího procesu v kulturních centrech. V nejbližší budoucnosti se stane důležitým úkolem rozvoje BiZ na Ukrajině, spolupráce s Ministerstvem vzdělávání a vědy Ukrajiny, příprava metodických a didaktických učebních pomůcek, vytvoření sítě německo-rakouských dětských školek na Ukrajině a sítě německých škol. To vše by mělo zajistit stabilní a přehledný systém vzdělávání ukrajinských Němců.

Program etnosociálního rozvoje německé menšiny na Ukrajině má několik prioritních oblastí:

1. Podpora zdokonalování zákonodárství a normativně-právní základny, mezivládních dohod k vytvoření podmínek rozvoje německé menšiny na Ukrajině.
2. Podpora při překonávání následků deportace, podpora politické rehabilitaci a obnově práv etnických Němců na Ukrajině.
3. Udržení a rozvoj německého jazyka, kultury a vzdělávacího systému (vypracování specializovaných programů "Vzdělávání", "Kultura", "Historie", "Mládež", "Ekonomika", "Senioři", "Avantgarda", "Mezinárodní vztahy " zaměřené na zachování národních tradic, historie, jazyka a kultury).
4. Realizování sociologických průzkumu aktuálního postavení německé menšiny na Ukrajině a příprava programů každoročního monitoringu.

Hlavním programovým cílem aktivit zaměřených na etnosociální a kulturní rozvoj německé národnostní menšiny na Ukrajině je úplná rehabilitace ukrajinských etnik utlačovaných kvůli národnostnímu původu, oživení a zachování etnické identity ukrajinských Němců, jejich historie a kultury. Je jasné, že zachovat národnostní identitu ukrajinských Němců je možné pouze prostřednictvím jejich integrace do ukrajinské společnosti, nebo jejich emigrací za hranice Ukrajiny a následnou integrací v místech, kde existují soudržné německé diaspory.

4.6. Náboženství

Většina Němců žijících na Ukrajině jsou luteráni. Luteránství je jedním z nejstarších protestantských křesťanských vyznání. Jako náboženství se rozšířilo v Evropě v 18. století poté, co německý teolog, kazatel a reformátor Martin Luther vystoupil proti katolické církvi. 31. října

1517 publikoval ve městě Augsburg (Německo) 95 svých tezí. Náboženství vyznávali především němečtí řemeslníci, obchodníci a malá buržoazie. V Kyjevské gubernii se němečtí kolonisté usadili v roce 1766, tj. před 246 lety, ale ještě předtím žili v Kyjevě rodáci z Německa. Tak, jak už bylo zmíněno, první soukromá lékárna na Podolí byla otevřena v roce 1728 německým chemikem Johannem Geytorem. V roce 1751 se stal majitelem lékárny jeho zeť Franz Georg Bunge, jeden ze zakladatelů německé komunity na Podolí.⁵⁹

V roce 1770 v Kyjevě propukl mor. Zemřelo přes 6 000 Kyjevanů. Bojovat s epidemií přijel z Petrohradu Dr. Johann Lerche. Ve svých memoárech psal o Kyjevě tohoto období, o životě Němců z luteránské komunity: "Soukromá lékárna Bunge je dobře vybavena a kvůli tomu, že je v Kyjevě jedinečná, je dost výnosná. Pro evangelickou farnost je pronajímán dům, který je zároveň kostelem, pastorem je pan Grál, kazatel, rodák ze Saska."⁶⁰

Ve 30. letech 19. století došlo k událostem, které ovlivnily život luteránské komunity. 23. – 25. června 1829 navštívil Kyjev car Mikuláš I. Rusko v té době vedlo další válku s Tureckem a on se obával možného útoku Turků na Kyjev. Proto bylo rozhodnuto postavit v blízkosti Pečorska novou tvrz. Plán vojenského inženýra Oppermana byl schválen v roce 1830 a v roce 1831 byla stavba zahájena. Tisíce obyvatel Pečorska byly přemístěny do Šuljavky a k řece Lebed', kde byl založen nový Kyjevský okres – "Nová stavba". Tak historici psali o luteránském kostelu: "Gotický kostel se vyčleňuje elegancí, speciální světlostí a pohodlím". Kostel byl vysvěcen 4. srpna roku 1857. Později obchodník Keln daroval kostelu varhany, komunita koupila od malíře Berga ikonu "Zjevení spasitele apoštolovi Tomašovi". V kostele se nachází též ikona svaté Kateřiny. Vedle kostela byla založena Lutheranská škola, kde děti byly vyučovány v němčině. V roce 1859 se stal farářem absolvent Děrpatské univerzity Alexander Swenson. V 60. letech bylo v luteránské komunitě 192 mužů a 136 žen.⁶¹

Dnes v Kyjevě navštěvují tento kostel téměř všichni etničtí Němci. Také často přijíždějí Němci z jiných regionů Ukrajiny k uctívání nebo k státním svátkům.

⁵⁹ Nemcy v istorii Kieva. [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://www.widerstrahl.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=25

⁶⁰ VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., str. 93, ISBN 978-966-7863-77-7.

⁶¹ *Nemcy v istorii Kieva*. [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: http://www.widerstrahl.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=25

4.7. Důvody opouštění Ukrajiny

Ukrajina je na 5. místě ve světě podle počtu emigrantů. Podle údajů z roku 2010 žije v zahraničí 6,6 miliónu Ukrajinců, co představuje téměř 15 % z celkové současné populace. Tento údaj oznámila Světová banka ve své poslední zprávě "Migrace a peněžní převody". Existuje mnoho důvodů, proč Ukrajinci chtějí opustit svou vlast. Mezi hlavní patří politická a ekonomická nestabilita v zemi, oproti například stabilnímu a silnému Německu. Pro větší přehlednost porovnáme současnou ekonomickou situaci v těchto dvou zemích.

Ukrajina se 1. října 2010 v důsledku rozhodnutí ústavního soudu o odmítnutí politické reformy z 8. prosince 2004 stala prezidentskou parlamentní republikou. Celé 1. pololetí roku 2011 bylo poznamenáno zvýšenou aktivitou vyšetřovacích orgánů, silových složek a soudů. Do kulminující fáze vstoupily procesy s představiteli současné UA opozice. Nejvyšší symboliku nese probíhající soudní proces s bývalou předsedkyní ukrajinské vlády Julií Tymošenkovou, jehož výsledek může mít na další politický vývoj na Ukrajině značný vliv. Ukrajinské vedení se v průběhu jarního zasedání 6. volebního období Nejvyšší rady Ukrajiny pokoušelo prosadit reformní kurs země se zatím spíše rozpačitým výsledkem. V průběhu roku 2010 došlo na Ukrajině k určité stabilizaci a oživení ekonomické situace v porovnání s krizovým rokem 2009, což se projevilo především růstem HDP o 4,2 %. Ekonomického růstu bylo dosaženo především díky růstu vnitřní poptávky, která se postupně od II. Q 2010 začala zvyšovat a částečně také díky vnější poptávce (především u produkce surovinových položek, chemického průmyslu a některé produkce strojírenského průmyslu). Pokud se týče nominální hodnoty HDP, bylo dosaženo úrovně cca 1 090 mld. hřiven (136,25 mld. USD), což je o cca 178 mld. UAH více než v roce 2009. Při hodnocení hospodářského růstu je zapotřebí vzít v úvahu také nízkou komparativní základnu roku 2009, kdy došlo ke snížení HDP o 15 %. V přepočtu na obyvatele dosáhl HDP v roce 2010 2 267,- EUR (cca 2 992,- USD), což je o 480,- eur více než v roce 2009.

Výsledky jednotlivých odvětví (růst/pokles v % k předchozímu roku):

- zemědělství – 1 %
- maloobchod +7,6 %
- zpracovatelský průmysl +13,9 %
- výroba elektrické energie +9,5 %
- stavebnictví – 5,4 %
- strojírenství +36,1 %
- těžební průmysl +3,7 %

- hutnictví +11,7 %
- chemický +26,6 %
- lehký průmysl +8,9 %
- průmysl +11,2 %
- investice do základního kapitálu +1,0 %
- doprava (objem přepravy nákladů) +8,5 %

Nízká zůstává i nadále úroveň přímých zahraničních investic na obyvatele. Reálná skutečnost stavu ekonomiky ukázala navzdory určitému zlepšení i v roce 2010 deformovanou strukturu jejího hospodářství, ve které převažují kovy a výrobky z kovů, suroviny a paliva – tj. vesměs výrobky s nízkou přidanou hodnotou – které společně tvoří zhruba 60 % veškerého ukrajinského exportu. Ekonomická politika Ukrajiny se v roce 2010 koncentrovala na stabilizaci, resp. korekci krizového vývoje z roku 2009. Byl vypracován program ekonomických reforem na období 2010 – 2014 včetně schválení tzv. národních investičních programů. Průběžně byly realizovány legislativní úpravy mj. přijetí zákona o plynu a rozpracování penzijní reformy. Bylo podepsáno memorandum s MMF o poskytnutí úvěrových prostředků ve výši 15 mld. USD na období 3 let, v rámci něhož byly v roce 2010 poskytnuty již dvě tranše. Nejvýznamnějšími faktory v hospodářské politice v roce 2010 bylo přijetí Daňového kodexu a vyhlášení administrativně-personální reformy na konci roku. V rámci refundace DPH byly realizovány emise obligací. V oblasti vnějších ekonomických vztahů byla realizována politika sbližování s RF a dalšími zeměmi SNS. Problémovými oblastmi bylo mj. další zvyšování státního dluhu a cen, zejména u základních potravin a komunálních poplatků, revitalizace bankovního sektoru a také v podstatě zamrzlý proces privatizace. Dalším kontroverzním krokem vlády bylo i přijetí vývozních kvót na obilí. Rok 2011 by se měl stát dle záměru vlády dalším rokem stabilizace a realizace ekonomických reforem. S ohledem na obsluhu závazků země vyplývajících z vnější zadluženosti, rozsáhlé administrativně personální změny, zejména v ekonomických sektorech, předpokládaný růst cenové hladiny (zejména u energetických zdrojů, komunálních služeb a zvýšení spotřební daně), limitované možnosti sociální podpory založené ve státním rozpočtu, stagnaci reálných příjmů, jakož i možné negativní vlivy Daňového kodexu na příjmovou část rozpočtu lze očekávat určité prohloubení některých krizových momentů a některé

problémy při realizaci ekonomické politiky v roce 2011. Očekává se pokračování v úsilí o deregulaci některých řídicích procesů.⁶²

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
HDP, růst/pokles v %	7,1	7,3	2,1	- 15	4,2	4,4
HDP/ob. (€)	1 938,6	2 199,7	2 743,1	1 787,0	2267,0	—
Inflace, roční růst (%)	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6
Nezaměstnanost (%)	2,7	2,3	3,0	1,9	2,0	1,8

Tab. č. 1. Základní makroekonomické ukazatele Ukrajiny za posledních 5let

Co se týče Německa, koncem 80. let patřilo mezi nejbohatší země Evropy. Hrubý domácí produkt přepočtený na obyvatele paritou kupní síly byl o 20 procent nad průměrem EU. Ještě počátkem 90. let bylo mezi první tři nejbohatší státy tehdejší patnáctky. Poté se ale pozice Německa neustále zhoršovala. V polovině 90. let bylo již na 6. místě (za Lucemburskem, Rakouskem, Dánskem, Belgií a Nizozemím). Důvodem pro tento propad byly zejména náklady na sjednocení Německa a vyrovnání hospodářské úrovně nových spolkových zemí. Ze státního rozpočtu proudilo a stále proudí na východ Německa ve formě různých podpor ročně 70 miliard euro. Tyto dotace jsou určeny na financování důchodů, nezaměstnanosti, na výstavbu dopravní infrastruktury a podporu rozvoje průmyslu a podnikání. Průmyslová produkce v nových spolkových zemích roste sice rychleji než v západní části, ale i přesto zůstává rozdíl mezi hospodářskou úrovní Východu a Západu značný: Na Východě je dvakrát větší nezaměstnanost a HDP na hlavu je o necelou třetinu nižší. Díky omezeným pracovním příležitostem se od roku 1990 snížil počet obyvatel východního Německa o 9 %. Nejen z tohoto důvodu zůstává průmyslová báze bývalé NDR i nadále relativně slabá.

Situace se výrazněji zlepšila až v roce 2006, kdy ekonomický růst dosáhl 2,9 %. I rok 2007 byl pro německé hospodářství úspěšným. Stejně jako v předešlém roce rostl HDP poměrně vysokým tempem (+2,5 %). V běžných cenách činil 2 423 mld. euro. Hospodářský vývoj byl podpořen jak domácí, tak zahraniční poptávkou. I přes výrazné posílení eura vůči dolaru a mírné

⁶² *Ukrajina: Ekonomická charakteristika země*. [online]. [cit. 2012-03-19].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/ukrajina-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000905/>

oslabení světové konjunktury měly největší podíl na růstu HDP exporty Německa, které se zvýšily o 8,3 % (cenově očištěno). Přínosem na straně domácí poptávky byly především investice (růst 0,9 %). Začátkem roku 2008 se hospodářská konjunktura SRN zpomalila. Za první čtvrtletí vzrostl HDP o 1,3 % a během dalších tří měsíců došlo dokonce k poklesu o 0,5 %. Celkově se produkce zvýšila o 1,3 %. Do vývoje HDP se (kromě exportů) pozitivně promítly především investice ve stavebnictví a investice do strojů a zařízení. Naproti tomu spotřeba domácností vzhledem k rostoucím cenám spíše stagnovala. Začátkem roku 2009 byla spolková vláda o poznání optimističtější, když prognózovala vývoj HDP – 2,3 %. Avšak již během prvního čtvrtletí 2009 bylo zřejmé, že recese bude mnohem hlubší. Hrubý domácí produkt se v roce 2009 propadl o 5,1 %. V roce 2010 došlo k stabilizaci a k opětovnému oživení výroby, exportu i domácí spotřeby a HDP vzrostl o 3,7 %. První část roku 2011 se vyvíjela i nadále relativně optimisticky, nicméně krize eurozóny růst německého hospodářství zasáhla, růst se zpomaluje a výsledky pro rok 2011, zejména jeho druhou polovinu, a minimálně počátek rok 2012 nejsou příliš optimistické.⁶³

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
+ 1,3 %	+ 0,9 %	+ 2,9 %	+2,5 %	+1,3 %	-5,1 %	+3,7 %

Tab. č. 2. Vývoj hrubého domácího produktu Německa, cenově očištěno
Zdroj: Spolkový statistický úřad, září 2011

Srovnáním ekonomického postavení těchto dvou diametrálně rozdílných zemí, lze dojít k závěru, že kvalita života v Německu je mnohem vyšší než životní úroveň na Ukrajině. A to je samozřejmě významným důvodem pro opouštění Ukrajiny.

Dalším velmi důležitým faktorem je jazyková diskriminace. Stav ruského jazyka na Ukrajině během posledních deseti let je předmětem politické spekulace. Před každými prezidentskými nebo parlamentními volbami je tento problém aktivně diskutován v médiích, přičemž ti politici, kteří vystupují na podporu ruského jazyka, po příchodu k moci obvykle zapomínají na své sliby. Po "oranžové revoluci" se stal prezidentem Viktor Juščenko, který vyhlásil kurs eurointegraci. Práva ruských občanů se pomalu, ale jistě zmenšovali. Například, od počátku roku 2008 veškerá filmová distribuce byla přeložená do ukrajinštiny. Nicméně, téměř 40

⁶³ Německo: *Ekonomická charakteristika země*. [online]. [cit. 2012-03-19].
Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nemecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000636/>

procent Ukrajinců věří, že ruský jazyk by měl být druhým státním jazykem v zemi. To jsou výsledky průzkumu, který provedl na začátku září Kyjevský Mezinárodní Sociologický ústav ve spolupráci s fondem "Demokratická iniciativa". Většina obránců ruského jazyka si myslí, že by ruský jazyk měl být přijat jako státní ve východních a jižních oblastech země, kde většina obyvatel jsou rusky mluvící. 17,6 % respondentů bylo proti přijetí ruského jazyka jako státního.⁶⁴

Jak již bylo zmíněno dříve, jedna z největších komunit etnických Němců žije na Krymu. Ruský jazyk je na Krymu hlavním rodným jazykem většiny obyvatelstva od poloviny 19. století. Má dlouhou a složitou historii, včetně formálně-právního hlediska. V roce 1998 ukrajinština získala status jediného státního jazyka na Krymu. Současné v ústavě Krymu v článcích 10 až 13 jsou popsány některé funkce ruského jazyka. 26. května 2010 Nejvyšší rada Autonomní republiky Krym udělila ruštině status jednoho z dvou oficiálních jazyků v celé republice, ale později, v červnu 2010, toto rozhodnutí bylo zrušeno Leninským Okresním soudem Sevastopolu.⁶⁵ Pokud mluvíme o současné situaci, měla bych zmínit, že republika Krym je jednou ze dvou administrativních jednotek na Ukrajině (spolu s městem Sevastopol), kde převažuje ruské obyvatelstvo (58 % v sčítání lidu od roku 2001⁶⁶). Ta je také jednou ze čtyř administrativních jednotek v zemi (spolu s městem Sevastopol, Doněckou a Luganskou oblastí), ve kterých absolutní většina obyvatel považuje ruštinu za svůj rodný jazyk – 77 % (sčítání lidu 2001). Podle průzkumu provedeného v roce 2004 v Kyjevě Mezinárodním institutem sociologie, Krym je nejvíce rusky mluvícím regionem Ukrajiny. Ruský jazyk používá pro komunikaci drtivá většina populace – 97 % z celkového počtu obyvatel poloostrova. Ruštinu používají také, jako rodný nebo druhý jazyk krymští Tataři, etničtí Němci a ostatní národy na Krymu, což je přibližně 40 % obyvatel poloostrova.

Vrátíme se k obecným údajům týkajícím se problému emigrace. Podle Světové banky, Ukrajina ztratí svůj potenciál nejen ve formě pracovní síly, ve státě také nechtějí zůstat absolventi univerzit. Takže v zahraničí pracuje 3,5 % z celkového počtu Ukrajinců s vyšším vzděláním. «Samozřejmě především Ukrajinci jedou do ciziny za účelem práce. Často emigrují pro seberealizaci. Méně častou příčinou emigrace je sloučení s rodinou, která je rozsetá po celém světě» – řekl vedoucí oddělení ústavu etnických studií Národní Akademie Věd,

⁶⁴ 40 procentov oproshennyh ukraincev hotjat govorit po-russki. [online]. [cit. 2012-03-22].

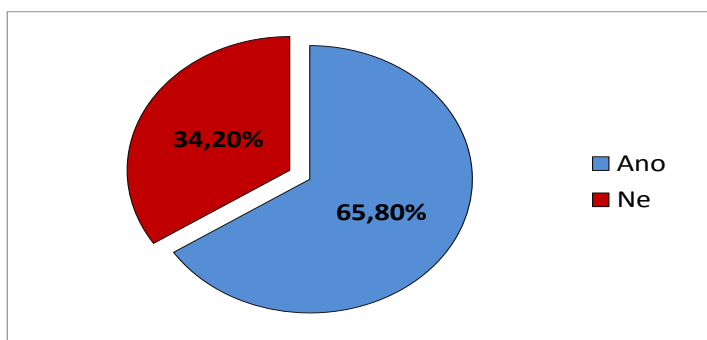
Dostupné z: <http://lenta.ru/world/2004/09/13/russian/>

⁶⁵ Krymskij russkij. [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://lenta.ru/articles/2010/05/28/crimea/>

⁶⁶ Chislennost' i sostav naselenija Avtonomnoj Respubliki Krym po itogam Vseukrainskoj perepisi naselenija 2001 goda. [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/general/estimated/crimea>

Igor Markov. "Ukrajina je jedním z hlavních tranzitních koridorů – vysvětluje Národní Akademie Věd. – Někdo zůstává, ale většina pokračuje směrem na západ ". To potvrzuje i odborníky Světové banky: Migrační koridor "Ukrajina – Rusko" je na třetím místě po koridoru "Mexiko – Spojené státy" a "Rusko – Ukrajina." Celkem se z Ukrajiny do Ruska přestěhovalo přibližně 3,6 miliónu lidí. Dalšími nejpopulárnějšími cílovými zeměmi jsou státy Evropské Unie.⁶⁷

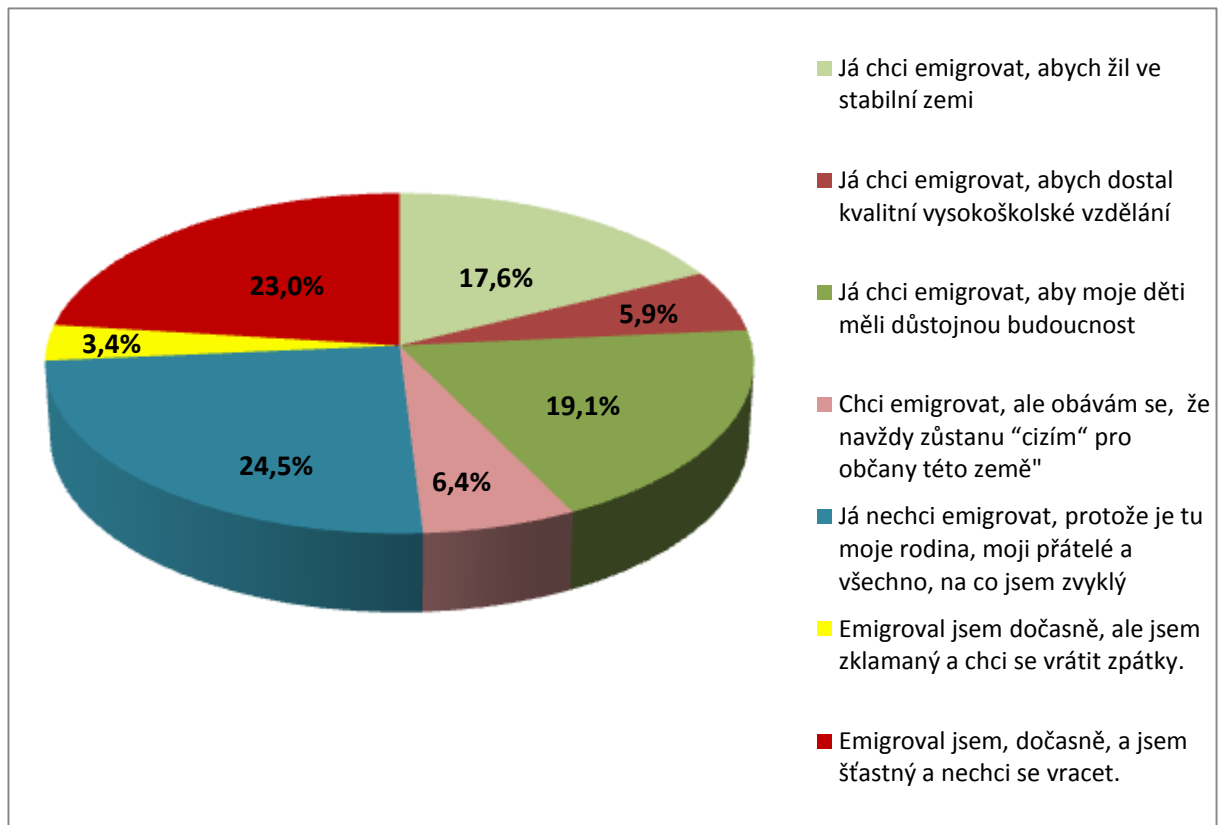
Po všem výše zmíněném se nabízí otázka – proč etničtí Němci z Ukrajiny nevyužívají formální možnosti návratu do své historické vlasti a zůstávají na Ukrajině? V březnu 2012 autorkou byl proveden průzkum mezi obyvateli Ukrajiny. Bylo dotázáno 149 lidí ve věku od 18 do 45 let. Otázka zněla: "chtěli byste emigrovat do nějaké jiné země, případně státu Evropské unie?"

Graf č. 1. Výsledky průzkumu mezi obyvateli Ukrajiny
Zdroj: Vlastní výzkum autorky

Další dotazník, v němž byly uvedeny možné příčiny emigrace z Ukrajiny, byl vyplněn 204 lidmi. Respondenti volili, co by jim nejvíce vyhovovalo. Výsledek byl docela zajímavý.

⁶⁷ 15% naselenija Ukrainy - v emigracii: jeto pjatoe mesto v mire. [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://www.odnako.org/news/show_6147/

Graf č. 2. Možné příčiny odchodu či setrvávání
Zdroj: Vlastní výzkum autorky

Podle Ludmily Kovalenko-Schneider, většina Němců opustila Ukrajinu v průběhu bouřlivých 90. let 20. století. Tak z původně zapsaných 1 350 rodin v centru německé kultury «Widerstrahl», nyní zbylo pouze 350. Co se týká konkrétních příkladů, stojí za to říci pár slov o rodině Edwarda Wiesingera, etnického Němce, který žil v Kyjevě a rozhodl se emigrovat do Německa v roce 2005. V době rozhodnutí o návratu do své historické vlasti mu bylo 30 let, jeho manželce 29. Wiesinger měl dva syny 10 a 13 let. Nicméně, navzdory všemu, německá vláda povolila návrat do země pouze hlavě rodiny, Edwardu Wiesingeru. Jeho žena a děti zůstaly na Ukrajině. Po 4 letech se Edward vrátil do Kyjeva a zůstal se svou rodinou.

Další příklad vypráví o Heleně Breider, které byl povolen návrat do Německa ve věku 52. Helen bydlela v malém městě nedaleko Berlína po dobu 3 let. Pak se vrátila zpátky na Ukrajinu. Důvodem pro její návrat byl pocit, že je pro všechny kolem cizí. I osamělá babička, která žila v okolí, s ní nechtěla komunikovat a raději mluvila se svými třemi kočkami.

Příběhů etnických Němců zklamaných Německem je poměrně dost. Ale jsou také lidé, kteří jsou rádi, že opustili Ukrajinu a vrátili se do země svých předků. Mezi nimi je příběh Alexandra Bensheima. Přestěhoval se do Německa se svou rodinou pro to, aby jeho děti

měli důstojný život a budoucnost. V Kyjevě studovala rodina Alexandra němčinu v centru německé kultury »Widerstrahl«. Žijí v Německu už 8 let a v rodině mluví současně jak rusky, tak i německy. Děti chodí do německé školy a vědí, že jsou Němci. Rodina Alexandra pravidelně slaví německé národní svátky. A všechno se zdá v pořádku. Ale příští rok mají Alexander a jeho manželka v plánu vrátit se do Kyjeva a chtějí ponechat děti v Německu. Vysvětlení zní velmi jednoduché: "V Kyjevě jsme Němci, kteří jsou hrdí na svůj původ a ctí své tradice a kulturu. A v Německu jsme Ukrajinci s německým původem. Všem je jasné, že život v Německu je lepší a jistější, ale občas tam, v klidném a stejnoměrném životě, chybí kapka nepředvídatelného ukrajinského života».

5. Shrnutí a závěr

Jedinečnost situace s etnickými menšinami spočívá v tom, že mají dvě vlasti. Jedna podle pasu, druhá podle původu. Problém emigrace a zároveň integrace vždy bude existovat u různých etnických skupin a jeho řešení není jednoduchá záležitost.

Německá menšina Ukrajiny je opravdu unikátní. Většina představitelů této menšiny dodržuje německé zvyky a obyčeje, chodí do luteránského kostela, studuje německý jazyk, je hrdá na svůj původ, zúčastňuje se veřejným shromážděním menšiny, ale přesto nadále žije na území Ukrajiny. Vysvětlit to lze nejen tím, že 27. října 2010 německá vláda zpřísnila požadavky pro integraci cizinců ve svém státu. Důvodem je také i skutečnost, že dlouhá doba, kterou etničtí Němci žijí na Ukrajině, zanechala stopu jak na stylu života, tak i na mentalitě. Bohužel, zřídka se etnickým Němcům daří se plně přizpůsobit původnímu obyvatelstvu Německa a být na stejné úrovni s Němci, buď v práci, nebo v každodenním životu. To je způsobeno jak věkem a s tím souvisejícími faktory a jak už bylo zmíněno mentalitou.

V práci byla zvažována řada důvodů, ukazujících na výhody bydlení v Německu oproti Ukrajině, jako například porovnání ekonomické situace v těchto dvou státech. Byl také proveden sociální průzkum mezi Ukrajinci různých věkových kategorií a pohlaví, pocházejících z různých regionů Ukrajiny. Ze 149 respondentů na otázku «chtěli byste emigrovat do nějaké jiné země, případně státu Evropské unie?» 65,8 % respondentů odpovědělo "ano". Tento fakt jasně ukazuje na poměrně obtížnou situaci na Ukrajině. Ale pokud pro obyčejného Ukrajince emigrace je dost složitý proces, etničtí Němci mohou mnohem jednodušší stát občanem EU. V Německu etničtí Němci jsou různými způsoby podporováni. Federální vláda od začátku vážně brala problémy přistěhovalců, poskytuje jim bydlení, sociální dávky, bezplatné jazykové kurzy. Na začátku roku 2010 v zemi fungovaly 468 projektů pro jejich integraci. Z jejich názvu je jasné, jaké problémy a záležitosti se vláda snaží řešit: "ustavení kontaktů s původním obyvatelstvem", "cílové preventivní opatření proti zneužívání alkoholu, drog a proti zločinům", "zvýšení sebevědomí přestěhovalců a využití jejich potenciálu".

V roce 2006 z rozpočtu Spolkové republiky Německo na integrační aktivity všech etnických skupin, včetně nedávných přistěhovalců, bylo vyčleněno 1,8 milionu eur. Nicméně, i přes veškerou snahu vlády, většina etnických Němců, kteří emigrovali z bývalého Sovětského svazu poté a už mají německý pas, si nespěchají integrovat. Vytvářejí své vlastní kluby zájmů, hledají přátele mezi přistěhovalci, se ztotožňují s ruskou, ukrajinskou kulturou, dívají se na televizi ve svém rodném jazyce.

Můžeme říci, že navzdory všemu tomu, co etničtí Němci, kteří žili na území bývalého Sovětského svazu, přežili a utrpěli během Velké vlastenecké války, navzdory genocidu podle původu, tito lidé zůstali věrní Ukrajině. Navíc, etnickými Němci byl udělán velký přínos do historie Ukrajiny a její kulturního dědictví. Ukrajinští Němci jsou právem pyšní na své nejlepší současníky: umělce – Harryho Ruffa, profesora Doněcké Státní Univerzity – Alexandra Dyngese, historičku regionalistku – Elviru Plesskoj-Sebold, poslance Nejvyšší rady Ukrajiny (2 sjezd.) – Georgije Mósera, a mnoho dalších.

Důležitou záležitostí je spolková činnost Němců na Ukrajině. Za prvé, ohromuje opravdově německá organizace a provedení veřejných akcí, shromáždění a kongresů. Pro to, aby se mohli nazývat "etnickými Němci" a byli oficiálně uznáni jako představitelé etnické menšiny, potřebují poskytnout dost rozlehlý seznam písemných dokumentů, potvrzujících právo nosit hrdý titul "etnický Němec". A mají na čem se starat, oficiálně uznány a evidovány etnický Němec ve skutečnosti získává spoustu výhod. Kulturní centra se starají o důchodce, pomáhají jim různými způsoby, například nákupem potravin, nabízejí bezplatné cestovní příkazy do sanatorií, atd.).

Každé léto jsou organizovány letní tábory s německými učiteli pro děti etnických Němců. Rodilí mluvčí přijíždí z Německa a děti se učí po celou dobu pobytu na táboře. Kluby zájmů v němčině jsou organizovány pro dospělé – ženské kluby, kurzy vaření německé kuchyně a další. Německá kulturní centra také nabízejí etnickým Němcům bezplatné poradenství v oblasti podnikání a finance.

28. srpna 2011 v Kyjevě bylo provedeno slavnostní odhalení památníku "Truchlící Anděl", který je věnován obětem poválečného odsunu Němců z Ukrajiny. Podle práce výzkumného týmu pro projekt "Pestrá Evropa" byl proveden průzkum mezi lidmi, kteří přišli na otevření tohoto památníku. Mimo jiné byla svěřena následující otázka: „Cítíte se být Němcem nebo Ukrajincem?“ Nad touto otázkou se přes 90 % tázaných respondentů ani nezamyslelo a skálopevně odpovědělo: „Němec!“. Mezi tyto respondenty patří hlavně starší generace, která má ještě poměrně blízko k událostem, které se odehrávaly ve 20. století. Pro mladší generaci to byla otázka, nad kterou se zamysleli déle, a odpověď nebyla jistá. Obvykle po chvíli přemýšlení odpovídali: „Padesát na padesát.“⁶⁸

Na závěr je potřeba říci, že Ukrajinští etničtí Němci byli schopní nejen si snadno integrovat přímo do života této země, která se tak radikálně liší od jejich historické vlasti, ale také si ji oblíbit se všemi jejími nevýhodami, nestabilitou a odpustit jí historickou nespravedlnost,

⁶⁸ *Nemcy na Ukraine*. [online]. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: http://krajane.czu.cz/wiki-pkokaisl/doku.php?id=nemci_na_ukrajine

kvůli níž měli tito lidé prožít tolik utrpení. Navíc převzali hodně od Ukrajinců, ale podařilo se jim zachránit svou individualnost a zůstat opravdovými Němci. To znamená, že stále existují gurmáni, kteří se odváží dát si na večeri bavorské klobásy a boršč s pampuškami.

6. Seznam zdrojů

6.1. Použitá literatura

CHENCOV V. V., *Politicheskie repressii protiv nemeckogo naselenija Ukrainy v 1920 -1930 gody*, 1999, ISBN 978-578-3400-420-1.

VINNICHENKO, Ihor a Rodion VINNICHENKO. *Nemcy v istorii Kievskogo universiteta*. Kyjev, 2009., ISBN 978-966-7863-77-7.

LYSKOV D. J., *Stalinskie repressii*. Moskva, 2009. ISBN 978-5-699-33737-8.

KRYSKO V. G. *Etnicheskaja psihologija: uchebnye materialy dlja studentov vysshih uchebnyh zavedenij*. 2002. ISBN 5-7695-0949-X.

EVTUCH V. B., CHIRKO B. V., *Nemcy na Ukraine (1920 – 1990)*, 1994.

Materiály 3. vědecko-praktické konference, Saratov, *Nachalnyj period Velikoj Otechestvennoj Vojny i deportacija rossijskih nemcev: Vzglyady i ocenki cherez 70 let*. ISBN 978-5-98355-078-0.

Dokumenty i materialy Instituta istorii Ukrainy 1994, *Nemcy na Ukraine v 20 – 30 gody 20 veka*.

6.2. Internetové zdroje:

Etnicheskie i nacionalnye menshinstva. [online]. [cit. 2012-03-21].

Dostupné z: <<http://bookuceba.com/page/geographiya/ist/ist-9--idz-ax246--nf-23.html>>

Pereselency v Germanii: nemeckij pasport - ne garantija uspešnoj integracii. [online].

[cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <<http://inosmi.ru/europe/20101110/164155301.html>>

Rossijskie nemcy v Germanii: integracija i typy jetnicheskoj samoidentifikacii. [online].

[cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <<http://demoscope.ru/weekly/2006/0243/analit03.php>>

Nemeckij opyt raboty s pereselencami: dvadcatiletnie itogi. [online]. [cit. 2012-03-20].

Dostupné z: <<http://www.dw.de/dw/article/0,,3638682,00.html>>

Definice pojmu národnostní menšina. [online]. [cit. 2012-03-14].

Dostupné z: <<http://www.multikulturazlin.cz/1.php?id=2>>

Němci na Ukrajině. [online]. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: <http://krajane.czu.cz/wiki-pkokaisl/doku.php?id=nemci_na_ukrajine>

Chislennost' naselenija na 1 fevralja 2012 goda [online]. [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ds/kn/kn_u/kn0212_u.htm>

Nemcy i v Krymu nemcy. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z: <<http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=84067&mainlang=rus>>

Chislennost naselenija na 1 fevralja 2012 goda [online]. [cit. 2012-03-18].

Dostupné z: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ds/kn/kn_u/kn0212_u.html>

Portal nemcev Ukrainy. [online]. [cit. 2012-03-20].

Dostupné z: <<http://www.deutsche.in.ua/>>

Nemcy na istoricheskom landshafte Kieva. [online]. [cit. 2012-03-23].

Dostupné z: <http://zn.ua/SOCIETY/nemtsy_na_istoricheskom_landshafte_kieva-51518.html>

Encyklopedie CoJeCo. [online]. [cit. 2012-03-25].

Dostupné z:

http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=19267&s_lang=2&detail=1&title=d%ECsjatina

Nemcy v istorii Kieva. [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z:

<http://www.widerstrahl.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=25>

Ukrajina: Ekonomická charakteristika země. [online]. [cit. 2012-03-19].

Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/ukrajina-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000905/>>

Německo: Ekonomická charakteristika země. [online]. [cit. 2012-03-19].

Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nemecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000636/>>

40 procentov oproshennyh ukraincev hotjat govorit po-russki. [online]. [cit. 2012-03-22].

Dostupné z: <<http://lenta.ru/world/2004/09/13/russian/>>

Krymskij russkij. [online]. [cit. 2012-03-22].

Dostupné z: <<http://lenta.ru/articles/2010/05/28/crimea/>>

Chislennost' i sostav naselenija Avtonomnoj Respubliki Krym po itogam Vseukrainskoj perepisi naselenija 2001 goda. [online]. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: <<http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/general/estimated/crimea>>

15% naselenija Ukrainy - v emigracii: jeto pjatoe mesto v mire. [online]. [cit. 2012-03-22].

Dostupné z: <http://www.odnako.org/news/show_6147/>

6.3. Seznam grafů

Graf č. 1: Výsledky průzkumu mezi obyvatelé Ukrajiny, s. 47

Graf č. 2: Možné příčiny odchodu či setrvávání, s. 48

6.4. Seznam tabulek

Tab. č. 1: Základní makroekonomické ukazatele Ukrajiny za posledních 5let, s. 44

Tab. č. 2: Vývoj hrubého domácího produktu Německa, cenově očištěno, s. 45

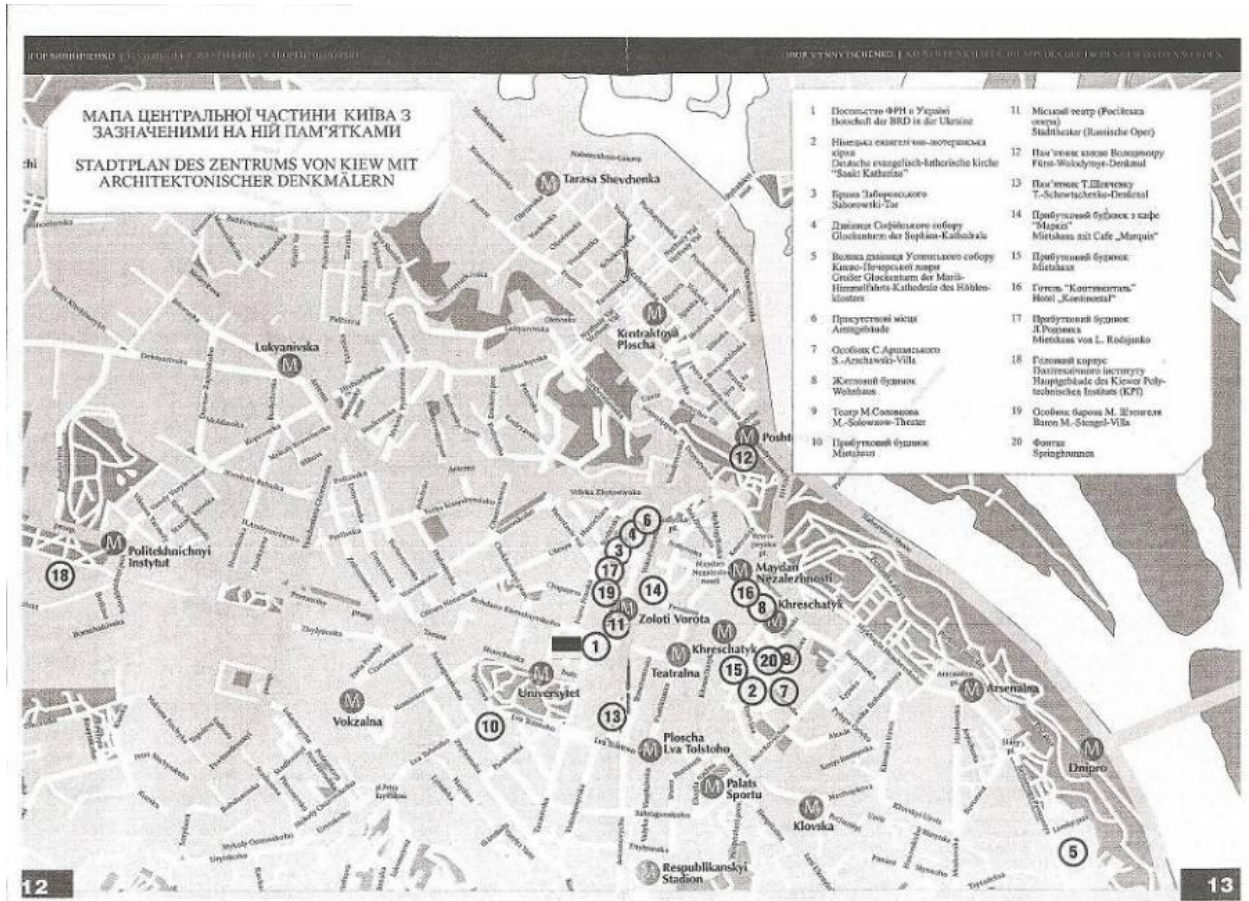
6.5. Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa centra Kyjeva s architektonickými památkami od německých architektů

Příloha č. 2: Počet Němců Ukrajiny podle oblastí

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa centra Kyjeva s architektonickými památkami od německých architektů

Zdroj: Němci na Ukrajině. [online]. [cit. 2012-03-27].

Dostupné z: <http://krajane.czu.cz/wiki-pkokaisl/doku.php?id=nemci_na_ukrajine>

Příloha č. 2: Počet Němců Ukrajiny podle oblastí

Název oblastí	Proporce	Počet delegátů
1. Doněcká oblast	4620:200=23,1	23
2. Dněpropetrovská oblast	3773:200=18,86	19
3. Podkarpatská oblast	3582:200=17,91	18
4. Oděská oblast	2877:200=14,385	14
5. Krym	2536:200=12,68	13
6. Záporožská oblast	2209:200=11,045	11
7. Luganská oblast	1555:200=7,775	8
8. Charkovská oblast	1454:200=7,27	7
9. Chersonská oblast	1362:200=6,81	7
10. Nikolajevská oblast	1220:200=6,1	6
11. Kyjev (město)	1123:200=5,615	6
12. Žitomyrská oblast	994:200=4,97	5
13. Kyjevská oblast	732:200=3,66	4
14. Poltavská oblast	712:200=3,56	4
15. Lvovská oblast	542:200=2,71	3
16. Kirovohradská oblast	545:200=2,75	3
17. Vinnická oblast	385:200=1,925	2
18. Černovická oblast	395:200=1,97	2
19. Chmelnická oblast	365:200=1,825	2
20. Čerkaská oblast	469:200=2,345	2
21. Sumská oblast	363:200=1,815	2
22. Rovenská oblast	252:200=1,26	1
23. Volyňská oblast	235:200=1,175	1
24. Černigovská oblast	282:200=1,41	1
25. Ternopilská oblast	139:200=0,695	1
26. Ivanofrankivská oblast	221:200=1,105	1
27. Sevastopolská oblast	251:200=1,255	1

Zdroj: CNK «Widerstrahl»